20 AÑOS DE UNION SOVIETICA



la CONQUISTA del POLO

EDICIONES EUROPA-AMERICA
1 9 3 8

250 pàgines - Vàries i interessants fotografies

PREU: CINC PESSETES

COMANDES A
DISTRIBUIDORA DE PUBLICACIONS - Diputació, 260 - BARCELONA

SUMARI

I - La lucha por el Polo.

II - La expedición polar soviética se prepara para volar hacia el Polo.

III - El equipo de la expedición.

IV - Los miembros de la expedición.

V - Como se ha desarrollado el raid al Polo.

VI - La estación radiofónica del Polo Norte.

VII - La expedición a la deriva en la región del Polo.

LLEÓ

B 19209
X
Z 18977

BIBLIOTECA NACIONAL - SECCION DE REVISTAS



Catalans!

EL MAGAZINE POPULAR

6

PRESENT!



Catalans!
EL MAGAZINE POPULAR

Direcció: J. ROIG-GUIVERNAU

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:
PLAÇA DE LA REPÚBLICA
NÚM. 2, PRAL. - TEL. 19278

EL NÚMERO: 2 PESSETES

SUBSCRIPCIÓ
PER TRIMESTRES

BARCELONA . . . . . 16 ptes.
FORA . . . . . 22 »

Concessionària per a la venda a Catalunya, resta d'Espanya i estranger:
CATALONIA, S. A.
Ronda de Sant Pere, 3 - Barcelona

SURT ELS DIES
10 - 20 - 30

NÚMERO
6
10 D'ABRIL DEL 1938

Catalunya!

Aquest número de CATALANS!, surt a la vetlla del 14 d'abril i en uns moments de gran tensió patriòtica. El nostre títol, avui com mai, és una consigna. L'emoció liberal que fa set anys va transformar el país, iniciant un règim de justícia, ara, reproduïda de bell nou, salvarà la República de les escomeses dels invasors.

Un antecessor de LORD HALIFAX

Com abans del 1914, tot recomença...

La missió de Lord Haldane a Berlín, l'any 1912

EL dia 19 de novembre del 1937, es celebrava un àpat extraordinari a Berchtesgaden. L'amfitrió era un antic pintor de parets arribat a jerarca suprem d'un país de setanta milions d'homes. L'hoste era un dels més illustres representants de l'Anglaterra imperial. Un home de la City, accionista de la Royal Dutch i propietari d'un castell medieval a la verda Escòcia: Lord Halifax.

El polític que, poques setmanes més tard, havia d'ocupar el càrrec de més importància i responsabilitat de la Corona britànica, portava a Berlín una missió que a Downing Street consideraven de vital importància per a la pau d'Europa amenaçada: aconseguir un apropament anglo-alemany, base per a la futura tranquil·litat del vell continent.

Els nostres lectors estan prou assabentats de l'èxit de la missió de Lord

(Dibuix de l'època)



LA GUERRA! La primera topada entre els exèrcits rus i alemany tingué efecte el 26 d'agost del 1914, en un lloc proper a la frontera, entre les poblacions de Kerschen i Bartenstein. Quinze mil russos i deu mil teutons, en lluita cos a cos... L'encontre finalitzà amb la victòria dels russos.

Halifax. Al cap de dos mesos de l'entrevista del representant britànic amb Hitler, la bandera nazi onejava triomfadora al mateix cor d'Europa. Austria era ja una colònia alemanya. I Lord Halifax consultava, en un espaiós saló del seu castell escocès, els esperits que encara li restaven fidels...

Vint-i-cinc anys abans hi havia anat Lord Haldane

Girem enrera els fulls del llibre de la història. El mes de febrer de l'any 1912, era cap del Govern britànic, Lord Asquith, i Ministre d'Afers Estrangers, Sir Edward Grey. L'Imperi teutó es mostrava, de dia en dia, més amenaçador. L'ombra de Bismarck es filtrava per tots els recons de la Wilhemstrasse. Guillerm II somniava amb el fabulós Imperi descrit per Tannenberg. Les fàbriques Krupp trepidaven dia i nit. La Gran Bretanya, forta i poderosa, vigilava el seu enemic mortal, però vacillava... Calia indagar quines eren les veritables intencions d'Alemanya. I Lord Haldane —Ministre de la Guerra— fou encarregat —com vint-i-set anys després un altre Lord— d'anar a Berlín.

Lord Haldane arribà a la capital germànica el dia 8 de febrer del 1912. Celebrà diverses entrevistes amb el Kaiser i els ministres alemanys. El resultat de les seves gestions fou totalment descoratjador. Arribà a Londres amb la convicció que "l'exèrcit prussià s'aprestava a decidir la sort del món".

En el seu llibre "Before the War" (Abans de la guerra), Lord Haldane afirmava: "La influència predominant dels Estats Majors dels exèrcits de terra i de mar havia creat una situació que el propi Emperador no podia controlar...".

La missió fracassà

Un periòdic francés, "L'Illustration", donà de l'entrevista entre Lord Haldane i el Kaiser la següent versió:

"Sembla que Lord Haldane no ha reeixit en la part més delicada de la seva missió i que no ha resolt ni tan sols emprès, amb els seus interlocutors, la qüestió capital dels armaments marítims, sobre la qual Mr. Asquith no ha aportat cap precisió. D'altra banda, mentre el Ministre de la Guerra britànic negociava oficiosament a Berlín, Mr. Winston Churchill, primer Lord de l'Almirallat, pronunciava a Glasgow un contundent discurs, en el qual declarava que Anglaterra estava decidida a mantenir la supremacia de les mars. Aquestes paraules han estat molt comentades, per tal com els dos ministres de la Guerra i de la Marina estan en constant comunió d'idees. Precisament, la primera visita que al seu retorn a Londres ha rebut Lord Haldane, ha estat —el fet és prou significatiu— la de Mr. Winston Churchill."

LA GUERRA!

Dos anys i mig després, els fets donaven la raó a Mr. Churchill. I el dia 4 d'agost del 1914, Anglaterra concentrava 429 unitats de guerra davant el port de Portsmouth i declarava la guerra a Alemanya.

Vint-i-set anys més tard, Mr. Winston Churchill, liberal i autèntic representant de l'Anglaterra democràtica, es dreça enèrgicament contra el successor de Lord Haldane en la seva missió a Berlín, i també, com aleshores, el vell liberal té raó...

M.

UNA RENDA...

PERÒ NI UN DIARI!

No és la primera vegada que, a l'instant de llur mort, persones riques es vengen, fent testaments plens de clàusules estranyes, d'estar obligades a deixar llurs diners a algú.

Es així que fa alguns anys, a Califòrnia, una dama deixava al seu gat una herència d'un milió de dòlars i una casa que en valia mig.

I aquest austriac que acaba de morir? Ha deixat al seu nebot una fortuna amb la condició que no llegeixi mai... un diari.

I el notari, encarregat de l'execució del testament, ha hagut de llogar tres vigilants que es relleven dia i nit per a constatar si aquesta clàusula original és estrictament observada.

Car el nebot perdria la seva herència a la primera infracció.

Pel juliol

Un diàleg històric entre el director del «Times» i l'ambaixador d'Austria-Hongria a Anglaterra.

Avui, ésser director del diari "The Times", de Londres, és interpretar la política i sobretot els interessos d'un important sector de l'opinió anglesa. I en aquests moments és ésser el portantveu dels capitans d'indústria i dels banquers de la City, de Mr. Chamberlain i de Lord Halifax.

Vint-i-quatre anys enrera ésser director del "Times" volia dir interpretar la voluntat imperial britànica. Significava gairebé tant com regir els destins del Foreign Office, del Ministeri de Guerra o de la Marina.

★

L'any 1914 era director del "Times" un periodista famós, Wickham Steed, autor d'un llibre titulat "La monarquia dels Habsburgs", que fou prohibit a l'Imperi austro-hongarès. Wickham Steed fou, des del primer moment, partidari decidit de la col·laboració amb França contra l'amenaça prussiana.

A conseqüència de l'atemptat de Serajevo, Austria-Hongria es preparava a envair Sèrbia. A Londres, el comte Mensdorff, ambaixador austríac a Anglaterra, celebrà una interessantíssima entrevista amb Wickham Steed.

Llegiu la referència, plena d'extraordinàries previsions, que en donà pocs dies després el director del "Times":

"El dimarts, dia 24 de juliol del 1914 —relata el periodista—, vaig sopar amb l'ambaixador d'Austria i l'agregat comercial, baró Von Frankenstein. En el curs de l'àpat, hom parlà del rei Eduard, parent del comte Mensdorff, i foren evocats records de tota mena. Després de sopar, i al seu despatx, el comte Mensdorff em va dir:

"—A desgrat que hagi estat prohibit

de l'any 1914, a Londres...

a Austria el vostre llibre, sé que sou un amic del meu país i que esteu molt per damunt d'aquestes coses per a deixar-vos influenciar. Us pregaria, per tant, que volguéssiu fer valer la vostra autoritat sobre la premsa anglesa, per tal que s'adonés de la gravetat de la situació austro-hongaresa. Ens és impossible de tolerar per més temps les provocacions sèrbies. Cal que Sèrbia sigui castigada. Si el "Times" dóna la consigna, tota la premsa seguirà, l'opinió pública britànica ens serà favorable i el conflicte podrà ésser localitzat.

"—Sóc, en efecte —vaig contestar—, un amic d'Austria, i ho he provat repetint anys i anys que la seva política era catastròfica. La meva resposta seria, doncs, que jo sóc massa amic d'Austria per a contribuir al seu suïcidi.

"—El nostre suïcidi! —exclamà l'ambaixador—. ¿Es que creieu que un poble de cinquanta milions d'habitants no esclafarà un país de tres o quatre milions?

"—No hi ha pas dubte. Vosaltres aixafareu Sèrbia —vaig replicar— si hom us deixa fer; però fins i tot en aquest cas, seria un suïcidi. Cal que compteu amb una guerra de vuit a nou mesos. Haureu de mobilitzar, almenys, sis-cents mil homes. Tindreu dues-centes mil baixes, entre morts i ferits, i tot plegat us costarà a la ratlla de cent vint milions de lliures. Serà la ruïna definitiva de les vostres finances" Vós sabeu, segons les declaracions del vostre ministre d'Hisenda, a quant pugen els deutes d'Austria, i que els impostos són tan elevats, que ja no és possible d'augmentar-los. La conquista de Sèrbia us comportarà un exèrcit d'ocupació d'uns dos-cents mil homes. Si teniu intenció d'annexionar-vos-la, creareu un bloc de dotze milions d'eslaus del Sud que pesarà de tal manera sobre la vostra monarquia dualista, que Alemanya, per tal de no perdre la seva predominació sobre vosaltres, reclamarà unes tals garanties militars, polítiques i econòmiques, que assenyalaran la fi de la vostra independència.

D'altra banda, no seria això sol. Al primer tret de fusell que dispararíeu sobre l'altra riba del Save, Rússia exclamarà: "A baix les armes!" Alemanya exigirà que Rússia no hi intervingui. Rússia s'hi negarà, puix que el Tsar perdria la corona si cedia. Aleshores, Alemanya mobilitzarà i envairà França, passant per Bèlgica, i quan Anglaterra sàpiga que les tropes alemanyes hauran entrat a Bèlgica, declararà la guerra a Alemanya i a vosaltres.

"—Mai no intervindreu vosaltres! — exclamà l'ambaixador.

"—Estic segur que intervindríem — vaig replicar.

"—Se m'ha assegurat que vosaltres no mobilitzaríeu.

"—Aquesta seguretat no té cap valor. Vós no coneixeu la força de l'opinió pública a Anglaterra.

"—Llavors, no voleu ajudar-nos? — preguntà el comte Mensdorff.

"—De cap manera! Impossible! — vaig afirmar.

I vaig acomiadar-me de seguida del meu hoste. Vaig restar un instant dret al "hall" de l'ambaixada, sense saber què fer. Era evident que Austria s'havia decidit a atacar Sèrbia, cosa que no era possible sense comptar amb una promesa formal d'Alemanya de sostenir la monarquia danubiana.

¿Qui podia haver assegurat al comte Mensdorff que Anglaterra no intervindria? La meva consciència em dictava, i així vaig fer-ho, de prevenir el Foreign Office..."

●

Vuit dies després del sopar de Wickham Steed amb l'ambaixador austríac, les paraules lúcides del director del "Times" deixaven d'ésser profètiques i s'acomplien una per una.

El dia 1 d'agost del 1914, l'Imperi d'Austria-Hongria declarava la guerra a Sèrbia; Rússia a Austria-Hongria; Alemanya a Rússia i dos dies més tard, el 3 d'agost, a França i a Bèlgica; Anglaterra i Bèlgica declaraven la guerra a Alemanya el dia següent, 4 d'agost; i finalment, França i Anglaterra declaren la guerra a Austria el dia 11 d'agost.

Les paraules històriques de Wickham Steed en el seu diàleg amb el comte Mensdorff fan aparèixer clarament les causes de la catàstrofe que es presentava irremeiable: l'orbesa dels governants alemanys i austríacs, llur ignorància dels principis, de les tradicions, dels interessos vitals que havien de determinar l'actitud d'Europa enfront dels seus projectes...

Per un atzar providencial, Steed, l'anglès més "à la page" dels problemes del sud-est europeu, dirigia el juliol del 1914, el "Times". Ell, hereu de l'Anglaterra orgullosa d'Isabel i Victòria, assenyalà als seus coterranis vacillants i amics de contemporitzacions el camí dreturer a seguir en defensa de la civilització i dels propis interessos materials.

Però això passava fa vint-i-quatre anys. Avui el "Times" fa els elogis de Mr. Chamberlain, defensa la política de Lord Halifax i creu que seria convenient per a la pau d'Europa reconèixer el robatori d'Etiopia i l'ocupació d'Austria...

"Alemanya mobilitzarà i envairà França passant per Bèlgica i quan Anglaterra ho sàpiga..."

COM OPINEN ELS NOSTRES ARQUITECTES

El que més els agrada i el que més els desplau de l'arquitectura barcelonina

ENQUESTA DE PERE GUARDIOLA

ELS encerts i les falles de l'arquitectura barcelonina! Tema que, anys enrera, suscità sovint els comentaris dels urbanistes, dels crítics d'art, dels simples amateurs. ● D'uns anys a aquesta banda, Barcelona ha posat una mica de repós a la seva escampada vers el Besós i el Llobregat. Per això aquest moment ens ha semblat propici a la contemplació en perspectiva, a la crítica serena i reposada per tal de rectificar el que sigui rectificable i treballar damunt de les troballes que el progrés posi a les mans dels nostres arquitectes i urbanistes. ● Creiem que interessarà als lectors de CATALANS! l'opinió d'un seleccionat equip d'arquitectes barcelonins sobre els encerts i les falles de la nostra arquitectura.

J. Torres-Clavé vol que s'aprofiti la lliçó de les nostres torres i cases de camp neo-clàssiques, del Monestir de Pedralbes, de Santa Maria del Mar...

AMB l'enderrocament de les muralles, comença la lliure i incontrolada actuació de la nostra Escola d'Arquitectura. La decadència que es manifesta aleshores en l'arquitectura barcelonina, és filla de l'ensenyament insuficient i inapropiat que es dóna als alumnes de l'Escola. Volem consignar ací una bella excepció a l'estil falsejat d'aquella època: el Palau de Belles Arts, de l'arquitecte Font.

Per contestar d'una manera més o menys concreta a la present enquesta, us demano de fixar-vos com, abans de la influència negativa de l'Escola d'Arquitectura, la tradició de taller, de mestre a deixeble, ofereix exemples arquitecturals d'una gran dignitat, a desgrat dels nostres mitjans econòmics reduïts i de la manca de protecció estatal. Blai, autor de la façana del Palau de la Generalitat, ens ha deixat una mostra magnífica, de la tradició filla del Renaixement que té a casa nostra l'arquitectura clàssica. L'ensenyament oficial no ha fet més que destruir aquestes esplèndides possibilitats, produint individus que, armats d'un títol professional, manifesten la seva incapacitat i la seva impotència imitant, servilment, arquitectures foranes i tendint, per una rara coincidència, a embrutar els nostres afores amb deplorables pastitxos de xalet «a la Suïssa», entestant-se a desconèixer la gràcil i viva lliçó de les nostres torres i cases de camp neoclàssiques, que tenen la bellesa de les formes pures i de les masses definides i que rimen perfectament amb el nostre clima. Fa vergonya pensar que tenint davant dels ulls peces arquitectòniques del valor d'un Monestir de Pedralbes o de Santa Maria del Mar, existeixen arquitectes que s'entafurin, impotents i desproveïts de sensibilitat, en aquests caus coronats de cupuletes, rotondes, garlandes i gerrons, farcits d'aplicacions inútils i horribles de conjunt,

«Quant a estètica urbana, avui no veig que es faci res tan ben resolt com la Plaça de Francesc Macià, els Pòrtics de Xifré...», opina Francesc Folguera.

SOC un barceloní ben poc satisfet del caire present de la seva ciutat, i no sabria dir-vos un indret d'edificació recent que assolís, pel meu entendre, un valor modèlic. Segurament, trobaríem casos individuals ben resolts; però un conjunt urbà no em ve al record. En la Barcelona que darrerament hem anat construint, no hi veig res que s'acosti, quant a estètica urbana, a certs indrets de la Barcelona vuitcentista, com la Plaça de Francesc Macià, els Pòrtics de Xifré, i alguns conjunts de façanes poc vistents als carrers de Jaume I i de Josep A. Clavé, en els quals la pedra, l'estuc, la terra cuita i el ferro juguen amb una harmonia superior a la de la pedra artificial, l'aplacat de marbre i la forja, de les construccions que ara s'estilaven. El nos-

tre Eixample em produeix una impressió depriment pel mal avingut individualisme dels seus edificis, acusat de manera més anàrquica per la monotonia del traçat urbà. I més desconsolador és, encara, l'espectacle dels afores, on l'anarquia puja de punt.

«¿No seria perillós denunciar les coses més belles de Barcelona?», es pregunta Ramon Reventós.

A Catalunya, a vegades, neix una casa harmonitzada d'una manera manifesta i patent amb el paisatge que l'envolta, que gosarieu dir que és filla d'un matrimoni d'amor entre el país i l'arquitectura. En la ciutat vella i en els suburbis, hom pot veure, encara, exemples delicats d'aquestes amoroses relacions. En canvi, ha prosperat sense obstacle el traçat fred i monòton d'un eixample senzill (damunt del paper).

No gemeguem, però. Perquè si molt s'ha destroçat, encara és possible destroçar moltes coses. I ningú no ens demostra que la capacitat destructora dels urbanistes barcelonins s'hagi extingit. Aci hi ha el major perill. Denunciar les coses més belles de Barcelona, no serà obrir els ulls als que puguin tenir al seu càrrec la sistemàtica feina de destruir-les?

No obstant, hi ha arquitectes que tenen mans d'argent i que treballen activament a posar de relleu les coses de valor que eren amagades, que subratllen riqueses arquitectòniques que no tenen preu i ens les posen davant dels ulls, netes de crostes i malures que en temps desventurats s'hi havien incrustat, contrarestant la fatídica feina dels destructors de tiralínies i compensant-nos de la naixença, massa freqüent, de les construccions nefastes.

Però, i el mal que no té compensació? Si en un barri de jardins florits, de petites eixides i horts humils, ple de cases modestes el volum de les quals fa comportables els més detonants colors i les formes més estranyes, és envaït per construccions, si voleu molt correctes —i fins «up to date»—, però enormes, gegantines, que motiven la destrucció de la bellesa del barri, qui en té la culpa?

Bonaventura Bassegoda confessa que les cases que li fan més angúnia són algunes de les que ha tingut la pega de projectar i dirigir.

DOS anys enrera aquesta enquesta hauria desfermat un rebombori apocalíptic entre els conreadors de la «rara omnino ars» de Plató; ara les dures vergassades de la guerra han desviat energies durant molt de temps estúpidament esmerçades.

La ciutat provà un dia de rejovenir-se amb un maquillatge neo-gòtic i renaixentista, que degenerà sovint en el tatuatge; fins que el megàfon dels «dermatòlegs» racionalistes vinculats als tòpics d'un sistema polític, va difondre llur remei: escorxar la ciutat.

Les bones obres, però, cal cercar-les al marge d'una batalla doctrinària, pròdiga en paradoxes. Pensem encara en l'estupefacció del mestre Le Corbusier, que basteix tota una teoria arquitectònica damunt d'una nova estructura social, més justa i humana, i pot constatar que la U. R. S. S. vira en rodó cap al classicisme i que són els joves italians els fervorosos seguidors de la seva doctrina enlluernadora.

Són moltes les cases de Barcelona que acusen la mà destre i l'esperit generós en el projecte. Servant, però, la proporció cronològica, em cal confessar que em semblen dignes d'esment, per la noble sobrietat —sempre jove i abellidora— de la composició i per la sòlida i conscienciosa construcció, les que bastí el meu avi en els camps on més tard s'ha estès l'espessa xarxa urbana de l'Eixample.

Són moltes també les cases de Barcelona que em repugnen i que no són més lletges perquè l'arquitecte llur no sabé com fer-les-hi més. Amb tot, diré que les que em fan més angúnia, caldria cercar-les entre algunes que, en lluita amb la gasiveria i els capricis del propietari i amb la barroeria de constructors trapelles, he tingut la pega de projectar i dirigir.



—I quan soni la campana, comenceu a donar-vos cops!
(De SATURDAY EVENING POST. Nova York)

La follia DEL FAUNE

FA vint anys que el més gran dansarí del món, el faune prodigiós davant el qual les multituds s'extasiaven, els públics s'abrandaven i els artistes es sentien humils. Nijinsky, va ésser tancat en un manicomi, a Züric. Els més grans psiquiatres, Wigand, Janney, Jauregg, el creador mateix del psicoanàlisi, Freud, examinaren l'artista foll. I el seu diagnòstic va ésser patètic: Nijinsky sofria una "squizofrènia", un desdoblament de la personalitat.

Els més grans artistes del món s'han interessat i s'interessen per la salut del dansarí. Es preocupen de les activitats que va prenent la seva follia. Li porten llibres, li escriuen cartes, que el malalt contesta en els seus moments de lucidesa. Paul Claudel, un dels més famosos poetes francesos, ha tingut la sort, d'una manera inesperada, de provocar el neixement d'una nova forma d'oració artística en l'home que havia fet de la dansa un mitjà perfecte d'expressió íntima.

Claudel pregà al director del sanatori on estava reclòs el "Faune" que facilités al seu malalt colors i pinzells i teles. La idea va donar aviat resultat. Primer, Nijinsky pintava coses confuses, abstractes, que ell deia que eren la representació de les seves teories sobre la dansa.

Després executà retrats i dibuixos que acreditarien a qualsevol pintor surrealista. Però, en els últims temps, la seva expressió artística es fa més humana, més íntima. Tot Londres s'amuntega, aquests dies, en la sala d'Exposicions on els amics del gran ballarí han reunit aquestes obres del malalt —aquarel·les i dibuixos—, un dels quals reproduïm.



Els psiquiatres pensen que gràcies a aquesta activitat artística, el "faune" podrà recobrar una personalitat nova, recreada, completament normal. Examinant les seves darreres teles afirmen que Nijinsky ha recobrat el 75 per 100 de la seva raó, i que amb l'ajuda d'aquestes noves aficions serà possible de guarir-lo de les seves obsessions, la més perillosa i persistent de les quals és la que li fa creure que ens trobem encara enmig del carnatge del 1914.

Sempre que, quan estigui guarit, no es reprodueixi de veritat el fet horrible, i llavors el ballarí sofreixi més que en les seves al·lucinacions...

EL CURS DE LA GUERRA

EL FRONT CATALÀ

PER
A. ROVIRA I VIRGILI

En la nostra crònica anterior fèiem notar que durant els primers quatre dies de l'ofensiva franquista al Nord de l'Ebre, els resultats obtinguts per l'atacant havien estat mediocres i molt menys considerables que els de l'ofensiva pel Sud del riu, en un espai de temps equivalent. Però en els dies posteriors, aquella ofensiva aconseguí més grans resultats, fins al punt que, per a l'exèrcit de l'Est, ha desaparegut el front d'Aragó, transformat geogràficament en front de Catalunya.

¿Com s'explica, des del punt de mira militar, l'èxit innegable d'aquesta fase de l'ofensiva? S'explica, senzillament, per la maniobra de les forces de Yagüe, una part important de les quals, manada per Barron, va passar ràpidament des del Sud al Nord de l'Ebre, per mitjà de dos ponts de barques, construïts en silenci durant la nit, pel costat de Belloque. De bon matí, l'avantguarda enemiga va travessar el riu, i a migdia ja havia passat el gros de les forces. Per efecte de la sorpresa, van ésser ocupats Pina i Gelsa, vora el riu.

Així va formar-se una poderosa ala dreta en el dispositiu franquista. I aquesta nova ala, constituïda pels més forts elements de xoc, va arribar a la gran carretera de Saragossa a Lleida i va avançar de pressa cap a Bujaraloz i el Cinca. El pas d'aquest riu, pel costat de Fraga, va ésser impedit heroicament pels republicans durant tres dies, i des d'aleshores l'avanç es va fer lent i costosíssim. Davant Lleida es lluità una setmana, i quan per fi els republicans l'evacuaren, establiren llurs línies en les immediacions de la ciutat, per la part oriental, línies que són encara mantingudes fermament.

Més cap al Nord, els rebels han arribat davant Balaguer i davant Tremp; però les tropes republicanes defensen bé la vora esquerra dels rius Segre i Noguera-Pallaresa. Aquesta línia cal defensar-la a ultrança, perquè si fos sobrepassada, l'enemic podria intentar l'operació de remuntar la vall del Segre per a amenaçar l'Alt Urgell i la Cerdanya, amb el propòsit d'anar tancant la frontera franco-catalana.

***

Al Sud de l'Ebre, l'avanç dels franquistes cap a la costa mediterrània ha continuat; però amb lentitud i amb moltes dificultats. Les cadenes de muntanyes d'aquell indret són excel·lents aliades dels soldats republicans.

Un moment hi va haver en el qual l'avanç adquirí altra vegada un ritme més apressat. Fou el de l'ocupació de Vall-de-roures i Gandesa. Tot seguit, però, vingué una deturada. La resistència republicana, feta amb nombrosos contingents i amb abundós material, és força eficaç. Tortosa està resguardada per les muntanyes que la volten, i els seus ponts mantenen les comunicacions de la República a través de l'Ebre.

El fet és que l'embranzida inicial s'ha esvaït i hi ha perspectives de pròximes operacions favorables als republicans. Mentrestant, en els fronts de Castella, Extremadura i Andalusia, hi ha freqüents ofensives locals dels republicans, amb resultats satisfactoris, per bé que de proporcions modestes.

***

Heus ací un esquema del dispositiu de la doble ofensiva franquista realitzada al Nord i al Sud de l'Ebre:

Les forces comandades per Solchaga, formant l'extrem de l'ala esquerra, avançaren en direcció a Benavarre.

Les de Moscardó, una mica endarrerides, avançaren en direcció a Montsó.

Les de Yagüe, que van fer l'avanç més ràpid, van tenir la carretera Saragossa-Lleida com a eix de llur moviment.

Les de Garcia Valino avançaren per l'est de Casp i s'acostaren pel nord a Gandesa.

Les italianes —divisions *Littorio* i *23 de març*— avançaren des d'Alcanyiç cap a Vall-de-roures, i d'allí pujaren per ocupar Gandesa.

Les d'Aranda, a l'extrem de l'ala dreta, avançaren en la direcció del Metratge, cap a Morella.

L'operació, com es veu, ha estat molt vasta i violenta, tant pels contingents de tropes com pel concurs de les màquines terrestres i aèries.

No hem de dissimular l'abast de l'avanç franquista, que és molt considerable, sobretot en l'aspecte territorial. Però no ha succeït fins ara res de catastròfic, i la República té encara els ressorts necessaris per promoure un redreçament i capgirar la situació.

Important!

és el llibre de GONÇAL DE REPARAZ, titulat:

DIARI DE LA NOSTRA GUERRA

¿Quin lector assidu de «Solidaridad Obrera», no ha alimentat el projecte de col·leccionar les cròniques del vell mestre Reparaz?

Sol·liciteu aquest llibre, al preu de **SET PESSETES**, a:

D.I.P.

OFICINES: Rambla del Centre, 37 - Tel. 15639

DESPATX: Mendizàbal, 22 - Telèfon 19331

(DISTRIBUIDORA IBERICA DE PUBLICACIONS) **BARCELONA**

Un "nou" carburant?

La decantació de les aigües residuals de París dóna un promedi anual de 80 mil metres cúbics de fang. Aquest, un cop sec, pot servir per engreixar. L'operació de fermentació i assecament dels fangs, per a reduir-los de volum, produeix gran quantitat de gasos: metano (65 per 100), gas carbònic (20 per 100), azot (5 per 100) i hidrogen. El poder calorífic d'aquests gasos, anomenats gasos pantanosos, és comparable al dels gasos de carbó. La seva producció, que en el cas de París es pot elevar a 2 milions de metres cúbics, seria suficient per a la fabricació de 2.000 metres cúbics de carburant líquid. I es calcula que tots els transports mecànics de la ciutat podrien funcionar durant un any amb aquesta quantitat de carburant.

El Consell municipal de París ha obert un ampli crèdit als enginyers de la ciutat per tal que realitzin els estudis necessaris per a fer industrialment explotable aquesta descoberta.

¿Marxaran un dia els automòbils i els avions amb fang?

SENYALS

Després de la senyalització de les carreteres i dels vehicles, heus ací la dels peatons. Molts escolars britànics hi han pensat. Els dies en què la boira és densa, alguns col·loquen damunt llurs espatlles un disc blanc untat d'una substància fosforescent. ¿No és un bon mitjà de «defensa passiva» contra els automobilistes imprudents?



—No, no em digui res! Déixim endevinar... Es un nen! (De «A.L.», Marsella)

VOL TRAVESSAR L'ARTIC NAVEGANT SOTA

SIR Hubert Wilkins, el primer explorador australià, està realitzant els darrers preparatius per a la seva més gran aventura polar; creuar l'Artic en submarí, per sota la capa de gel.

Té el propòsit de sortir cap a Spitzbergen el vinent mes de maig, i des d'allí creu poder arribar als estrets de Behring, recorrent una distància de 3.000 quilòmetres, dels quals uns 1.500 seran sota del gel.

Es aquesta la segona aventura àrtica de Wilkins, car el 1931 va efectuar la primera, que en realitat no fou sinó un «assaig» del submarí amb el fi de comprovar la seva eficàcia per a les navegacions en les regions del Pol Nord. Els crítics atacaren l'explorador en aquella oportunitat, i declararen que la seva temptativa era una estupidesa; però sir Hubert Wilkins té massa experiència per a dedicar-se a qualsevol follia. la veritat és que tot fou estudiat amb molta precaució, fins el més petit detall.

EL PRIMER VIATGE

Quan va fer el seu primer viatge, Wilkins aconseguí pujar fins al grau 82, i si bé la seva expedició no assolí el fi desitjat, deixà establerta, almenys, la possibilitat de llargs viatges submarins sota del gel àrtic, ultra la seva utilitat científica, puix que foren valuosíssimes les observacions registrades. Sir Hubert afirma que el submarí és el mitjà més segur per arribar al Pol Nord, per sorprenent que això sembli.

Es diu que l'explorador canadenc Vilhjalmur Stepansson, un dels homes que més ha estudiat les regions polars, fou el qui va suggerir a Wilkins la idea de viatjar per l'Artic en submarí. Però, ja molt abans que ell, un pioner havia fet notar la possibilitat de realitzar una travessia així. Es tracta de Simon Lake, el nom del qual és famós en la història de l'evolució del submarí. Malgrat que, quan el 1898 féu pública la seva idea, hom li digué que tenia «febre al cervell». Tanmateix l'inventor no deixà de defensar les seves teories, declarant que ja arribaria el temps en què el mar polar del Nord fos la ruta comercial més breu i econòmica, car «la via marítima des de Liverpool als estrets de Behring, creuant l'Artic fins al Pacífic Nord, és gairebé una línia recta».

EL FI CIENTIFIC

Darrera les temptatives de Wilkins, realitzades tant a l'Artic com a l'Antàrtic, s'hi amaga una ambició incessant que sempre l'ha impulsat a aquestes coses. Si bé en algunes oportunitats les seves manifestacions i temptatives han semblat espectaculars, el seu objecte és pràctic i científic. La història de com va començar la seva carrera és, certament molt romàntica. Conta que essent encara un nen, experimentà en la seva pàtria, Austràlia, els efectes desastrosos d'una perllongada sequedat, la qual cosa el va induir a «viatjar, estudiar i treballar en llocs allunyats del món per espai de vint anys, dedicant els altres vint a la formació d'un comprensiu servei meteorològic internacional en el qual figurin també les regions polars».

Aquesta és la raó que el porta a gairebé totes les seves exploracions polars. Fou perquè no trobà terra al nord d'Alaska per a poder-hi installar una cadena d'observatoris meteorològics que arribà a la conclusió que la millor manera d'estudiar l'Artic era per mitjà d'un submarí.

VIATGE SUBMARI

Moltes persones que tenen escassos coneixements de les característiques de les regions polars es preguntaran si és possible viatjar submarinament en aquells llocs tan solitaris. Wilkins ha dedicat llargues hores d'estudi a totes aquestes qüestions, i manifesta que els temors expressats per alguns són totalment infundats, opinió que comparteix Stepansson. El veredicte de Wansen fou que el gel de l'Artic no passa de cinc metres de gruix, cosa que confirmaren altres viatgers. Wilkins descobrí encara, en el seu primer vol sobre les regions gelades, que el gel presenta a intèrvals menors de trenta quilòmetres esquerdes en tota la seva extensió.

L'experiència d'altres diversos exploradors polars confirma aquestes observacions; així, per exemple, les fotogra-

TIC EN SUBMARI, LA CAPA DE GLAÇ



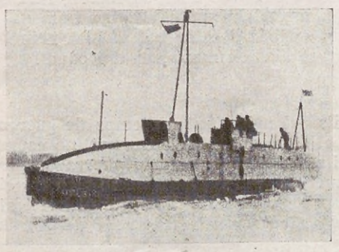
L'ARRISCAT PROJECTE D'HUBERT WILKINS

fies preses per Byrd, Amundsen i Nòbile, i per manifestacions de Peary, el qual «es retardà per ensopegar amb aigües obertes i fins veié una foca a 400 quilòmetres del Pol Nord». Amb aquestes «esquerdes» esmentades, un submarí podrà en qualsevol moment pujar a la superfície i prendre aire. Es calcula que fins en l'hivern i durant la primavera un 20 per 100 de l'Artic presenta aigua oberta.

Altres de les preguntes que solen fer-se la gent, amb referència a les temptatives realitzades per Wilkins i a la que està preparant és: Quins són els beneficis que reporten aquestes exploracions? Com ja s'ha dit, el que més interesa a Wilkins és la meteorologia, i els meteoròlegs estan convençuts que fins que s'hagin dilucidat els secrets dels anomenats «fronts polars», no estarem en condicions de pronosticar amb exactitud el temps que farà en les regions atemperades, que generalment es veuen afectades per les condicions meteorològiques de l'Artic i de l'Antàrtic. Es en això que resideix la gran vàlua de les informacions i dades que els exploradors puguin recollir en els seus viatges.

Les condicions meteorològiques es veuen afectades també per problemes com són les «onades de fred» en els estats centrals dels EE. UU., la previsió del temps, els corrents oceànics i els canvis meteorològics, les tempestes magnètiques, la ràdio-recepció, etcètera, com ho féu notar el professor Harald H. Sverdrup, cap científic de l'expedició realitzada anteriorment.

Són essencials les informacions referents a les característiques geogràfiques i l'extensió del Mar Polar per a l'estudi dels corrents oceànics, els quals han de conèixer-se necessàriament per a la solució d'importants problemes econòmics. Altres recerques serviran per a establir la forma exacta de la Terra i l'equilibri de la seva crosta, com també per a la revisió de les dades existents sobre el camp magnètic del Mar Polar.

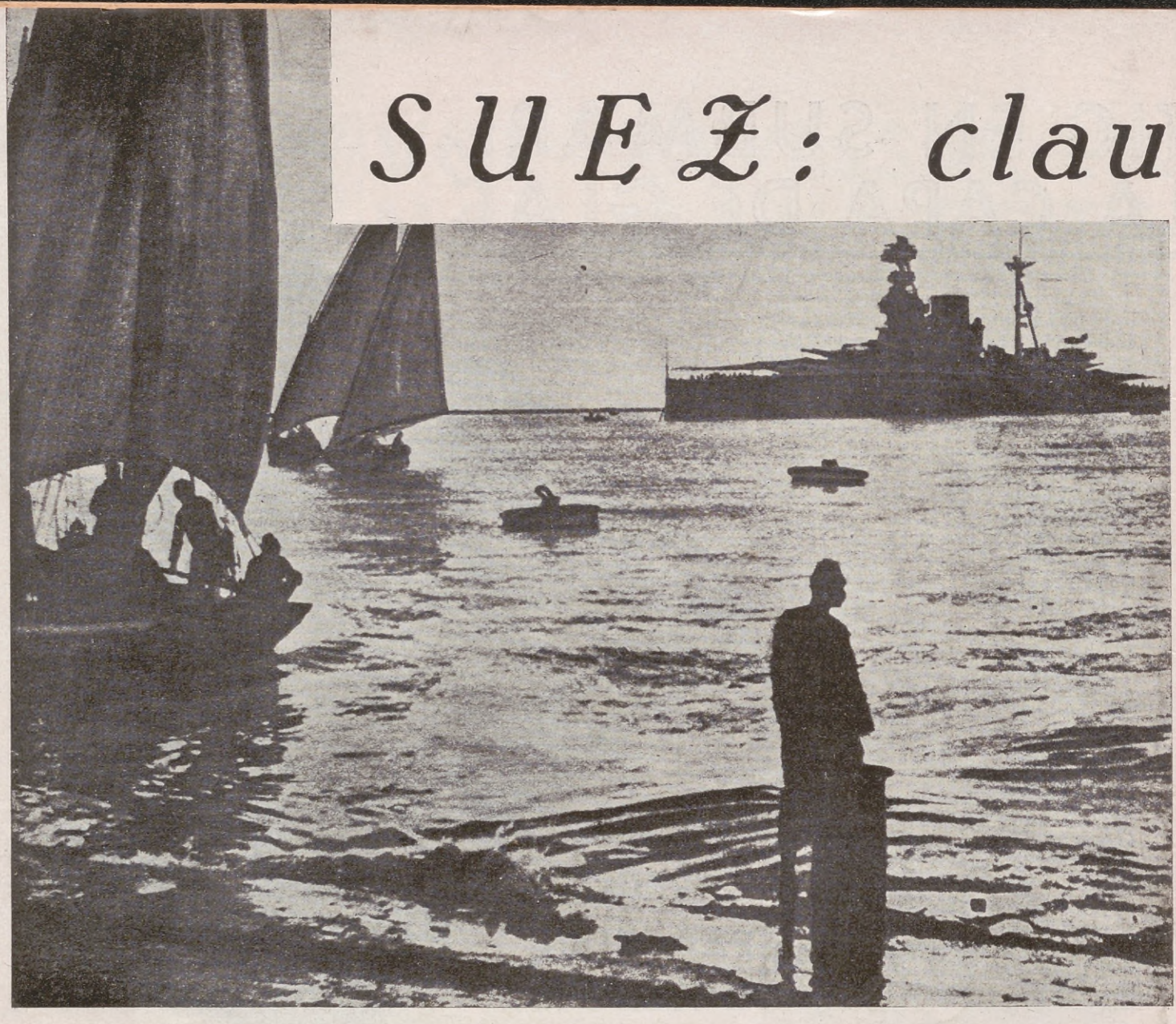


El submarí «Nautilus», amb el qual l'explorador Hubert Wilkins realitzà la seva primera i fracassada temptativa d'arribar al Pol Nord.

Aquests coneixements tindran la seva importància pràctica quan s'hagi establert l'aviació comercial per sobre de l'Artic, cosa molt factible per a dintre alguns anys, car ofereix la ruta més breu entre Europa i el Nou Món. Però, aquestes línies aèries no podran ésser establertes, fins que no s'hagin comprès a la perfecció les condicions climatològiques. Per altra part, d'arribar a realitzar-se algun dia el somni de serveis regulars amb submarins gegantins per sota del gel polar, aquests serveis serien d'incalculable utilitat per al món, car la distància des d'Europa al Pacífic quedaria enormement abreujada, reduint el temps i el cost dels viatges pràcticament a la meitat.

E. R. Y.

SUEZ: clau



El canal de Suez fou un somni dels faraons. I també de César, que es disposava a posar una cinta d'aigua al desert, per escurçar distàncies entre el Mediterrani i el Mar Roig. Però el somni sols pogué acomplir-lo, després d'una intensa lluita amb distints factors, el gran francès Ferran de Lesseps, realitzador també del de Panamà, que fa setanta-vuit anys inició l'obra davant l'astorament del món, que no el creia gaire, i davant l'hostilitat d'Anglaterra, la primera enemiga del canal. La diplomàcia britànica va fer retardar gairebé dos anys el començament dels treballs, però quan, malgrat tots els obstacles, M. Lesseps entregà al mercat mundial les quatre-centes mil accions de cinc-cents francs cada una, quedant-se'n França 207.111, el jedif d'Egipte 177.642, i diverses nacions 15.247; Anglaterra no se'n quedà ni una. Raons d'alta política valgueren a la Gran Bretanya per a negar el seu ajut a l'obra immensa, i raons d'alta política, econòmica i diplomàtica, valgueren també perquè després arribés a ésser una de les principals accionistes, adquirint a preu irrisori les accions del Jedif d'Egipte i convertint-se així en mestressa del canal.

PORTA INTERNACIONAL

El canal, segons el pacte de 1888, està obert per el tràfic de tots els vaixells del món, tant en temps de guerra com de pau. Per ell passaren vaixells de guerra russos durant el conflicte contra el Japó en 1904; en canvi, no es va permetre el pas de l'esquadra espanyola, que pretenia dirigir-se per Suez a Manila, en 1898, durant la guerra contra els Estats Units. Quan la guerra entre Itàlia i Etiopia, es va pensar que no es permetiria a la primera nació utilitzar el canal per al seu tràfic guerrer; d'haver-se complert aquest propòsit, encara no hauria pogut Itàlia dominar el territori etiòpic, ja que els seus vaixells de transport de material bèl·lic haurien hagut de recórrer una distància de 16.000 quilòmetres per arribar a Etiopia, passant pel Cap de Bona Esperança.

Però, no pogué molestar-se a Itàlia, perquè estava defensada pel pacte de 1888 i també perquè per succeir així França i Anglaterra havien de posar-se d'acord, sol·licitant la nulitat del tractat a l aSocietat de Nacions, la qual cosa significaria una declaració de guerra a Itàlia, o almenys una amenaçadora ruptura de relacions.

de qualsevol guerra...

Entre Anglaterra i França posseeixen el noranta nou per cent de les accions

Per altra banda, a Anglaterra, que defensa elevats interessos econòmics i estratègics, no li convenia aquest procediment, ja que al negar-se a Itàlia el tràfic guerrer podria ella mateixa necessitar-lo un dia i trobar-se en la mateixa situació; d'aquí que el clam dels pacifistes no hagués estat escoltat pel Govern anglès i fos permès el pas de les naus conqueridores d'Itàlia.

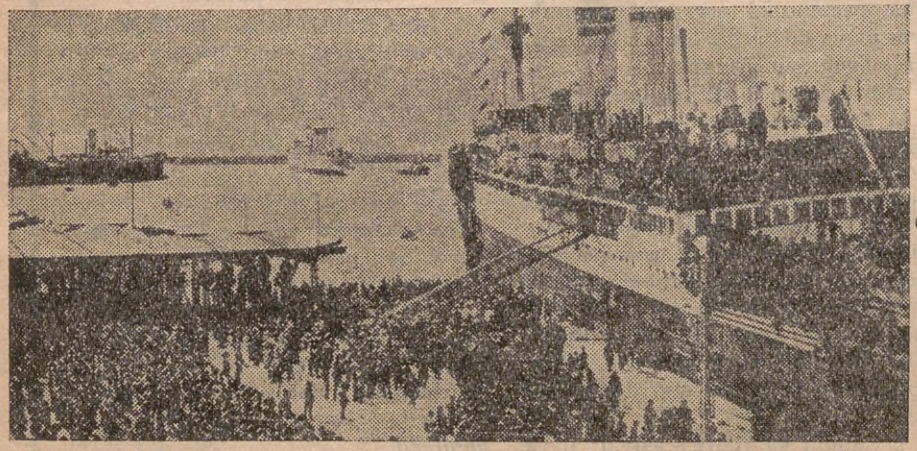
VIA DE GUERRA

Totes les grans potències han estat, estan i seguiran estant unides en allò que es refereix a les conveniències que reporta el canal de Suez. A Anglaterra li va permetre les seves campanyes d'Irak i Palestina durant la gran guerra. A Itàlia li va permetre la conquesta d'Abissínia. Al Japó, l'enorme intercanvi comercial. Igualment a Alemanya, allunyada fins llavors de l'Orient. França i Itàlia es valen de la seva transcendental eficiència, una en temps de pau i l'altra en temps de guerra, devent-se la grandesa actual de Marsella, Gènova i Trieste a aquesta concepció extraordinària de Lesseps, que obrí camins d'enorme significació entre Europa i Orient.

Si pràcticament Anglaterra és la mestressa del canal, i la que controla tot el seu moviment, no és en realitat la que té majors drets financers sobre el mateix. La Gran Bretanya segueix posseint les 177.642 accions que adquirí en 1875 al jedif d'Egipte en quatre milions de lliures en concepte de dividens anuals. Els francesos subscribiren el cinquanta per cent de les accions, però elles no pertanyen al Govern de França; en canvi, percebeix per impostos més de setanta milions de francs anuals.

TRAFIC ENORME

El tràfic de vaixells, de guerra i pau, i el de pasatgers civils i militars que han travessat el canal, és, segons les estadístiques, enorme. I el producte per impostos que percebeix l'empresa del canal, arriba a xifres extraordinàries. Sobretot ara, que els vaixells comercials han intensificat el seu tràfic, i la invasió d'Etiopia per Itàlia ha fet necessari un gran desplegament de la marina mercant i de guerra italianes.



El pas de les tropes que van a Etiopia, Eritrea i Líbia obliga Itàlia a pagar grosses sumes, que ingressen a les arques fiscals i privades d'Anglaterra i França.

Mentrestant, Anglaterra segueix tenint les claus del canal de Suez, l'obra marítima de més grans proporcions que s'hagi realitzat al món. Inverteix en el seu tràfic interessos immensos i pot ésser una solució en moments difícils per a la pau. El tractat del 1888 exigeix la no fortificació del canal, però això no seria obstacle, en un moment donat, perquè la junta directiva, que integren 21 membres francesos, 10 britànics i un holandès, i que es reuneix a porta tancada en la seva seu de París, pugui resoldre els destins futurs del canal, decidint a Anglaterra, d'ésser precís, a utilitzar l'arma de dos fils que el canal pot representar per els seus interessos polítics, econòmics i estratègics.

Un interviu poc satisfactori

Es molt difícil d'interviuar Bernard Shaw. Primer perquè no és gens fàcil de trobar el càustic dramaturg, després perquè dóna les respostes més desconcertants. Amb tot, un periodista americà ha aconseguit últimament abordar el gran faceciós.

—Com heu esdevingut cèlebre? —li va demanar.

—No sóc cèlebre —respongué Shaw.

El repòrter reflexionà i continuà després d'alguns instants:

—Quines són, segons vós, les més grans qualitats de la nació anglesa?

—No té qualitats —declarà Shaw.

—Quines són les vostres opinions sobre...?

—No tinc opinions —interrompé l'autor.

—Sembleu no voler respondre les meves preguntes, Master Shaw. Preferiu contar-me un episodi de la vostra vida?

—No.

—Good bye, Master Shaw.

—Good bye, sir.

Aquella "tostada con manteca"!!!

PER

RAMON DE P. VAYREDA

Aquest fet, que va escaure's fa ja un grapat d'anys, un dels primers en què hi havia batalló a la guarnició d'Olot; és una de les anècdotes que contava amb més gràcia l'oncle Joaquim, i tant era així, que els nebots no ens cansàvem de sentir-la-hi repetir i aprofitàvem qualsevol avinentesa per a escoltar-la de bell nou.

La cosa va anar de la següent manera: L'Eudald, que, a més d'ésser un bon Jan, era un dels propietaris més ben situats del poble de Montagut, havia tingut ocasió de fer coneixença amb el capità Salgado, cap del batalló arribat feia poques setmanes, home simpàtic i de tracte franc, per bé que no perdia pas cap ocasió de compensar aquesta simpatia amb freqüents excursions a la masia de l'Eudald; a l'estiu, per a pescar anguiles a les vores del Fluvià i, a la tardor, quan no era per estabatxar algun conillot o la mateixa llebra, si es posava a tret, era per esperar el pas dels tords quan arribava el moment oportú. Escapades totes elles, que no podien menys de finir amb suculents sopars, sense comptar els àpats i berenades a alguna font que comportava l'excursió, que generalment era iniciada de bon matí.

* * *

Feia ja alguns mesos que aquests obsequis es repetien, quan el capità Salgado, fent-se càrrec que no podia menys de correspondre d'una manera o altra a aquelles atencions, va escometre l'amic Eudald dient-li clarament que, a la primera ocasió que tingués d'anar a Olot, no deixés pas de visitar-lo a casa seva; si més no, per oferir-li, com era del cas, el seu domicili i, ja que no li era possible correspondre de la mateixa esplendidesa, almenys que acceptés un frugal esmorzar ofert amb la millor de les intencions.

El nostre Eudald, que es veu que no acabava de comprendre quina mena d'esmorzar podria oferir-li el capità, va deixar passar més de tres i quatre setmanes abans no va decidir-se a acceptar la galant oferta del militar; però, davant de la seva insistència i, segurament per sortir d'una vegada, d'aquell mal pas, va aprofitar un dels dies de mercat per a presentar-se a casa del capità Salgado, on, com era de suposar, va ésser rebut amb els braços oberts.

—¡Caramba, por fin, usted por aquí, amigo Eudaldo...!

I, mentre donava ordres a l'assistent de requisar el seu modest rebost, a fi d'obsequiar dignament el pagès amic, li deia:

—Vamos a ver, ¿qué tomará usted...? ¿Un poco de chorizo o una tostada con manteca...?

L'Eudald, que segurament hauria preferit una bona amanida, a part de la corresponent truita amb butifarra..., va assentir mig per compromís, mig per dir alguna cosa i els seus sofriments varen començar al moment en què l'assistent, després d'improvisar amb un tovalló una taula parada, va posar-li al davant (segurament perquè el "chorizo" no havia sortit encara del magatzem de la Intendència) una descomunal torrada de prop de tres pams de llarga, tota untada d'una substància greixosa.

Havien passat vuit o deu minuts, i la conversa obligada amb el capità, a propòsit de la darrera cacera, s'anava esllanguint, i l'Eudald apenes si havia escabotat els caps d'aquella torrada amb la més plena convicció que no feia pas pel seu gust..., quan, compadint-se d'ell la Providència, va fer entrar a l'assistent dient que demanaven al capità, el qual, bo i excusant-se, va sortir per la porta que donava al rebedor.

L'Eudald va veure's salvat; li va semblar que li treien un fadigós pes del damunt... i, encara l'amic no havia sortit de l'habitació que, donant una darrera mirada a aquella menja estrafolària, va plegar pel mig la torrada i, convençut que era la solució més eficaç, va ficar-se-la, sense pensar-s'hi gaire, a l'espaiós sarró de l'americana, mentre, disposat a tot, esperava el desenllaç d'aquella aventura.

* * *

Varen passar mitja hora o tres quarts i, quan ja estava preparant-se per a escapolir-se dient que tenia tard, va entrar de bell nou el capità, el qual, adonant-se que tenia el plat net, va dir-li tot ple de satisfacció.

—¡Caramba...! ¿Le ha gustado a usted...? ¡¡Pues tomará otra!!...

Sentir això l'Eudald i obrir-se pas per trobar fos com fos el camí de la porta, va ésser tot u, puix que no estava pas disposat a sofrir el turment d'una nova torrada.

El cas és que, davant l'astorament del capità, que no acabava de capir el que li passava al pobre Eudald, aquest va fugir escales avall i, un cop al carrer, no va pas parar-se fins al cap de dues travessies i, encara, perquè va topar amb un amic que, veient-lo tan esverat, va demanar-li:

—Què diantre et passa, Eudald? D'on véns tan de pressa?

L'altre, sense esma de donar-li cap explicació, va limitar-se a obrir el davant esquerre de la seva americana i mostrant-li el cap de la torrada, que tot regalimant en sortia, va dir-li:

—Mira...

No sabem pas si les relacions entre el bon pagès i el capità Salgado varen estroncar-se tot de cop; però, el que sí sabem, és que si volieu fer perdre el món de vista a l'Eudald i veure'l donar-se a tots els diables..., només calia parlar-li d'aquella famosa *"tostada con manteca..."*.

LA "GRAN PESCA"

Els darrers representants d'una raça que es mor...

PER FÈLIX

ERA per aquesta època, fa tres o quatre anys.

Jo era l'únic home a bord. El capità m'havia dit que esperés que vinguessin els tripulants i que, un cop hi fóssim tots, comencéssim a preparar-nos per la marxa.

Per vora l'aigua, xipollejant en el fang negre del carbó, avançat pels molls veia com s'apropaven, disseminats, els homes que havien d'ésser els meus companys durant les dures jornades de navegació. Uns anaven amb la dona, altres portaven a coll un menut. Uns quants, lentament, venien enllaçats amb una mossa que no sempre era la promesa. Un dels «bacallanets» —els aprenents de mariner— venia gairebé arrossegant la seva mare, vella plorosa que havia perdut dos fills al mar.

Ja no es celebraven aquells acomiadaments, pintorescos, plens de cerimònies religioses i de pirotècnia. Això era abans, quan els velers eren els amos de la pesca. Però, ara... Ara hi havia els vapors, els grans vaixells metàllics, que devoraven les distàncies i que es cruspien la major part de la pesca.

Això feia que, per a poder anar tirant, sense deixar-hi el coll, calgués sortir aviat, abans de començar la temporada oficial, fora de temps. I que els riscs fossin més amenaçadors, els perills més constants, els guanys més minsos... Ja estàvem per cerimònies, ja!

Al vespre, sense cap solemnitat, simplement com si anéssim a una excursió per la costa, la nostra goleta pescadora va abandonar el port de Rennes.

FINS A TOCAR LES COSTES NEGRES D'ISLANDIA!

Van ésser uns dies pesats, llargs, silenciosos. De tant en tant, creuàvem un «cargo» o algun vapor de línia. Però ni tan sols els saludàvem amb els crits que aixequen en tots els pits el retrobar alguna cosa que tingui regust de terra. Procuràvem treballar el menys possible. I menjar tot el que ens queia a les mans. Ens preparàvem per a les proves terribles de la pesca. Sabiem que ens caldria treballar divuit i vint hores cada dia, que estaríem submergits de peus i mans durant hores i hores, sense dormir ni menjar. I ens estàvem donant la gran vida —una «gran» vida buida i bestial, com si volguéssim acostumar els nostres nervis i muscles a no sentir-se de res. Com si ens volguéssim adormir a nosaltres mateixos.

Però això durà dotze dies. El que feia tretze, s'obrí davant un horitzó agitat i relluent. Una bandada de bacallans! Més enllà, al migdia, veiérem els primers bancs de sorra. En el mapa formen una franja minúscula de puntejat, delicadament limitada. Però en el mar, es veuen només unes clapes fosques en el blau-verd de l'aigua i, de tant en tant, unes esteses d'algues i d'uns trencs que semblen canyes, però que no ho són. Ja estem al camp de batalla.

Centenars de quilòmetres cap al Nord, fins a tocar les costes negres d'Islàndia, tenim oberta la gran pesca.

Demà començarem!

SUPERSTICIONS

Les quatre de la tarda. El sol, ací, no té el groc brillant de terra. Es gris, com argentat, i dóna a l'aigua tonalitats fúnebres. Però hi estem ja tan acostumats —i els altres més que jo, és clar, perquè ells cada any hi vénen a aquests paratges— que no ens adonem de la semblança que té aquest ambient amb el d'una capella en dia de dol, les parets cobertes de draps negres i els ciris al sostre...

Malgrat això, les coses marxen bé. La barca ja és a l'aigua i nosaltres dins. Sembla com si les ones, que no són molt altes, però que, de totes maneres, ens arriben a vegades fins a coberta, hagin de saltar per damunt nostre i omplir-nos el bot d'aigua. Però no. Es tan ample i tan baix de borda, que tot el que hi entra en surt. Només ens cal fer atenció a no deixar-nos desarrapar per les batzegades. Mentre anem remant, un comenta:

—Recordeu aquell Bastià tan ben cepat, que un cop de mar es va endur? I aquell dia feia bonança! Mai no he entès com va ésser, que rellisqués.

—Li agradava molt el vi...

—Però hi estava acostumat!

—Potser algun bacallà que es venjà.

—Segur!

Perquè aquesta gent estan carregats de supersticions. Sense això, potser els seria més difícil l'encarar-se cada dia amb els perills més enervants, sense vacillar. Si tracteu malament un bacallà, és a dir, si quan arriba el moment de desenganxar-li l'ham, no pareu compte a no fer-li mal, els seus companys de bandada s'apanyen per abastar-vos i no paren fins que aneu a parar al fons de les aigües. Si comenceu a tallar per la cua, senyal de mala sort, fins que se us hagi oscat el ganivet. I com que en tallar les escames dures no feu més que esmolar-lo...

EN LINIA DE COMBAT

Ja som a lloc. Llancem el cap de la xarxa, amb la imprescindible bota buida, que flota i que ens indicarà, sempre, per on comença la nostra línia de combat. Després, quan hem fet un parell de centenars de metres, llancem el gros de la xarxa. Compte! No fos cas que algun dels hams es quedés engarfiat a la fusta de la borda i amb el cop i el pes del fardell que llancem a l'aigua, ens bolqués. Ningú no es salvaria...

Però no passa res. Com la majoria de les vegades, sortosament.

Així, cada mig quilòmetre, fins a tres o quatre mil metres. Total, 1.800 o 2.000 hams, que es claven en el mar i que esperen, com llances, l'envestida dels bacallans —que es llançaran sense pensar-s'hi sobre els trossos de vianda—, de carn de bacallà, també— que els amaga les lluïssors del cer.

I ja està. Lentament, tornem cap al veler. La seva silueta, que seria airosa i àgil si es veiés a contrallum, ací ens semblà, només, un refugi segur, on trobar dues mantes i una escudella de peix, per a passar la nit.



Un mariner, tot cofoi amb la seva pesca, gairebé tan llarga com ell...

UN DELS COMPANYS, UNA NIT CAIGUE A L'AIGUA

—Això, de segur, és molt dir! Si no compteu els bancs de glaç, les envestides contra els sorrals, els corrents que us arrosseguen i que us desvien, si no penseu en el perill que la barca es capgiri o que, per un cop de mar, s'allunyi del veler per sempre més... Es clar, llavors sí que és tranquilla la nostra vida. Pesada i prou!

—Però el veler és segur!

—De qualsevol cosa en dieu segur, vosaltres, la gent de terra. Us penseu que perquè ací no hi ha tempestes, amb bramuls del vent i ones gegantines, ja no correm cap perill. Bo esteu! Ves, tu, Joan, conta-li com va ésser allò de la teva escapada...

Joan ronseja. Ja hem sopat i el noi espera anar a dormir aviat. Si es posa a explicar coses, un seguirà a l'altre i es farà tard. Demà a la matinada, costarà més de desensunyar-se. I, dormint, aviat s'és a l'aigua. Però jo li prego tant, que, per fi, es destapa.

—No té importància. Va ésser una cosa com en passen a dotzenes. En poques paraules està contat. Erem tres a la barca, que ens dedicàvem a desenganxar el peix dels hams. Jo portava el timó i els altres remaven. Jo havia begut, el vespre anterior, i tenia son. Es veu que em vaig adormir i no vaig adonar-me que ens posàvem de cara al vent. No, de vent no en feia gaire, però es veu que era de mala llei, perquè quan em vaig reviscolar, veiérem que el veler estava lluny, a perdre's en l'horitzó. Per més que férem, no l'abastàrem. Durant dos dies, intentàrem retrobar-lo, sense aconseguir-ho. No menjàvem ni bevíem, és clar. Un dels meus companys, una nit, caigué a l'aigua... Caigué o s'hi tirà, aneu a saber. No va ésser valent.

—O potser més que els altres!

—En fi, és igual. El cert és que, quan els de l'«Anter II» ens trobàrem, estàvem desmaiats, i que em costà un hivern de llit, la broma. Així és que, ara que ja us he demostrat que de perills no en falten, el millor és anar a dormir, perquè em sabria greu que es repetís la historieta...

ANEM PLENS

Les quatre de la matinada. Han passat dotze hores des que vam posar les xarxes amb els hams. Ara cal recollir-les. La barca està a baix de nou. I, de nou, nosaltres remem, mar endins, allunyant-nos del veler. La història de la vetlla em balla pel cap... Diable, i si nosaltres...?

Ací estan! La bota es mou i sembla talment com si saltés. Es clar, si al primer ham hi ha una veritable fera!

A cops de rem, es calma. I quan la desfan del cer i la pugem a la barca, els comentaris són alegres. Bon senyal!

—Avui tindrem pesca. I fàcil...

Deu pesar, almenys, trenta quilos. Lentament, parant-nos a cada dos o tres metres, la barca va avançant per tot el recorregut de la línia. El ventre de fusta podrida cruix sota el pes. L'aigua està a un parell de pams de la borda. Anem plens. Som tot just a la meitat.

Tres quilòmetres, arrossegant amb el rem el pes enorme de la «collita» del dia, són molt llargs. I si després sabeu que heu de tornar a fer-los i refer-los, es fan interminables. I encara sort que no ha passat res desagradable! A vegades, segons em conten, d'un cop de cua un bacalla tirà al mar l'home que intenta arrencar-li el cor. Per això sempre va lligat per la cintura, perquè els seus companys el puguin arrencar de pressa a l'assalt dels altres peixos que corren accelerats darrera la barca. Algun dels peixos que hem tret té la cua tallada. Altres vegades, darrera l'ham, només segueix el cap. El reste del cos manca. Es que algun peix més ferotge —algun tauró, potser— s'ha llançat sobre la línia, a calmar la seva fam...

MES S'ESTIMARIEN PASSAR GANA

Des de dalt del veler, ens tiren un cable, al final del qual hi ha un ganxo punxegut. Regularment, sense mirar, el que el maneja dóna volta a la maneta i el ganxo puja rabent. Si hi posem un bacallà, és el peix el que es balanceja sobre el mar. Però si badeu, es un mateix el que corre el perill d'ocupar el lloc destinat al bacallà.

Ja clareja. Tota aquesta feina l'hem feta de nit, una nit del nord, grisa i pàllida.

Tota la coberta està plena de peixos, relluenta i relliscosa. I comencem, després d'un bon bol de cafè, sense sucre, la feina del dia.

Primer cal preparar les bèstics, perquè no es facin malbé. Un tall ben donat en el «coll» —si es pot dir així—. Un altre, ràpid, fins a la cua, per la panxa. I, d'una revolada, totes les vísceres fora, apilotades en un recó. Després, a la bodega d'un salt, volant per damunt els caps de tots, llançat per dos homes. Allí, entre munts de sal, es conservarà fins que tornem a port.

La pesca del dia ja està enllestida. A dinar. Menú: Cap de bacallà i, com a plat fi, aletes torrades a la brasa. Exquisit, si no hi ha res més. I cal tenir en compte que tots els queviures de massa ocuparien lloc i que això representaria uns quants peixos de menys. Si veiéssiu amb la mirada atenta, amb el compte que calculen els pescadors, quan van pujant les peces cobrades, des de la barca al veler, endevinarieu que més s'estimarien passar gana que no pas escatimar un pam de dipòsit per a tornar a casa plens.



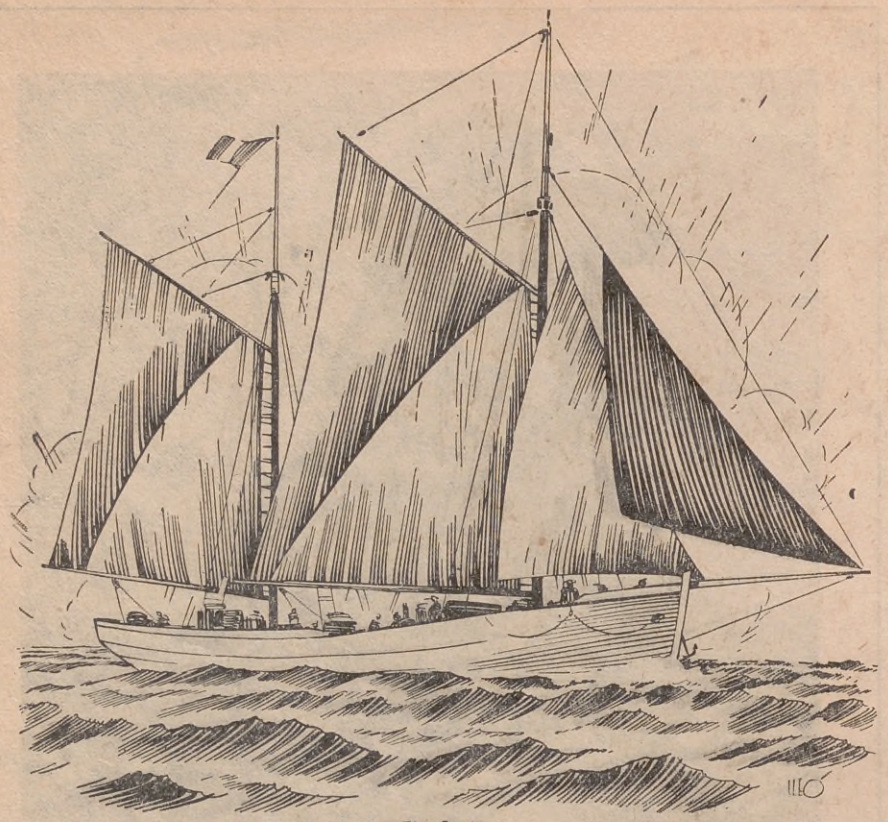
Al que feia tretze, s'obrí davant nostre un horitzó agitat i relluent...

—I us sembla que no? Que no ho sabeu que aquests dies, mentre nosaltres estem fora, les dones i els menuts només mengen un cop al dia? I que el meu petit, que és setmesó, no pot prendre oli de fetge de bacallà, perquè és massa car? Sí, és molt fàcil, mofar-se de la gent. Però és molt difícil saber passar gana!

I, perdoneu, però té raó.

VINDRAN TANTES COSES...

Ara és la segona part de la feina, la que comencem. Lligar els hams a les xarxes. Ha calgut, primer, deslligar-los i netejar-los, perquè l'olor de la sang allunya els peixos. Després, l'enorme



El "Janine"

agulla retorçada d'acer és lligada de nou, amb un nus especial i complicat. La bèstia, en sentir-se la punxada es rebolca, salta i estira per tots costats. Si el nus no és ben resistent, perdreu pesca i ham.

Estem asseguts damunt la fusta, entre pilots de deixalles de la feina del matí. Tota la coberta és llefiscosa i d'un vermell brut que ens mareja. A això si que ni un de nosaltres no s'hi ha sabut acostumar! Es l'olor tan desagradable a la «mort de mar», que us treu les ganes de treballar, de rentar-vos, d'afaitar-vos i, fins i tot, de dormir. Sembla com si fos un narcòtic.

De fet, de que sortim de port fins que hi tornem, no ens rentem ni ens afaitem, ni ens traiem els vestits d'hule i les pesades sabates de cuir i goma. Fa massa fred, massa humitat.

La boira, la terrible boira de les mars septentrionals, responsable de tants accidents i naufragis, es fica fins a les cabines. Quan ens traiem la mà de la butxaca, arrosseguem un nuvolet de boirina, que, per uns moments, ens fa pensar en si ens surt fum del cos.

La boira! Es el primer enemic. No deixa posar les xarxes. No deixa navegar. Per a aquesta gent, aquest polsim aigualit i molest, representa la fam.

I entrem en el segon dia de pesca. Després vindrà el tercer, el quart, el vint, el cinquanta... Vindrà que Joan es punxarà amb un ham i la mà se li farà tota verda i groga. Vindrà que el Ros caurà a l'aigua i de poc que no el pesquem. Vindrà que en una nit de lluna, per un mal vent de llevant, se'ns estriparà una vela. Vindrà que un vapor de pesca —el rival— ens arrossegarà les xarxes i ens farà perdre un dia i mig de feina. Vindrà... Vindran tantes coses... Les converses dintre la cabina, quan no hi ha vent i la boira ens priva de caminar per coberta. Les llegendes del mar, les recordances dels companys morts. Un parla de vosaltres, els que preneu oli de fetge de bacallà. La imatge de la terra i dels que s'hi han quedat. La nostàlgia de tots, feta pels milers de quilòmetres, pel balanceig del veler, per la salabror malolent de la sang de bacallà i per mil desigs estranys i irrefrenables.

—Quines ganes tinc de menjar-me una truita de riu, ben fregida, tota rosseta...

Escenes viscudes el 1934, després del moviment d'Octubre, a bord del «Janine»

Jerarquia consular

El Cònsol general dels Estats Units a Barcelona, fervent conreador de l'esport, com a bon americà, decideix anar a banyar-se a una de les magnífiques platges de la nostra Costa Brava.

Un carrabiner, fusell a l'espatlla, prestava servei en un dels límits de la platja. Amb tota cortesia indica al Cònsol que la platja estava considerada com a zona de guerra i que, per tant, no podria banyar-se en aquell indret.

El Cònsol exhibeix els documents acreditatius de la seva alta personalitat.

El carrabiner, confús, es queda una estona perplex, sense atinar a respondre. Fins que després d'una pausa, aclareix.

—Ho sento molt, però no podrà banyar-se ací. Tinc ordres severes de no deixar passar ningú.

I aclareix a l'il·lustre diplomàtic:

—Miri. No es podria banyar, encara que fos el Cònsol d'Anglaterra!

ELS BESSONS

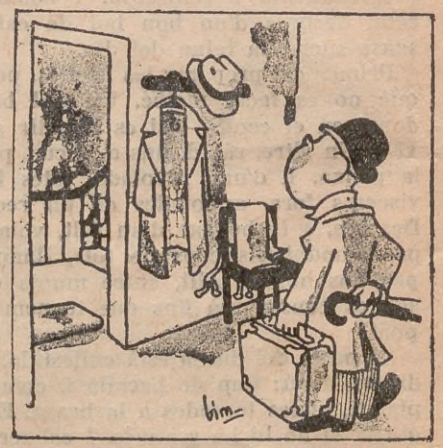
Dos bessons, que s'assemblen com dues gotes d'aigua, passen pel Tribunal de Revisió de quintes. Pere compareix primer. Els metges l'examinen i el jutgen inútil per al servei.

—Escolta —li diu el germà—; com que ens assemblem tant, passa tu al meu lloc i així estarem segurs...

L'altre accepta i entra a la sala. Al cap d'un moment en surt i diu al seu germà:

—Felicitacions! El metge t'ha trobat útil per al servei...

Així, almenys, ho conta Tristan Bernard, el gran humorista francès.



—Què significa, això? Es que la meva dona ha canviat de sexe?.....

(De LE CANNARD EN CHAINE, París)



Un gran patriota

EDUARD BENES

Té un parell de germanes que treballen la terra. Un germà, conductor de tren. Un altre, mestre, al seu poblet natal. I un altre té, a Xicago, una tintoreria...

ERA el més jove dels deus fills de Rocki Benes, pagès d'Eslovàquia, que treballava les terres del comte de Radkinwicz.

Les terres estaven enclavades en el vessant d'una muntanya, a cinc quilòmetres del poble, penjat en les roques i en el qual eren desconeguts la carretera, l'electricitat i el ferrocarril.

Cada matinada, per anar a treballar al tros, els deu xicots havien de fer una caminada d'una hora. El pare anava al davant, alt i cepat com era, semblant al capità d'una petita tropa atrevida que es llancés a l'assalt de les posicions enemigues.

En realitat, aquella terra dura i aspra, rocosa quasi, era un enemic difícil de vèncer. La collita no era pas molt abundant. Quan la mare anava a mercat, a la capital de la «província», el petit carret de la família no vessava pas de verdures i fruita. Per això, cansats de no poder comprar-se els vestits elegants com altres nois de la contrada i que les mosses no els fessin cas, per massa pobres, els dos germans més grans varen marxar a Amèrica.

El que va costar reunir els diners pel passatge! Era una aventura en la qual estava interessada tota la família. Si els xicots feien fortuna, els altres els anirien a trobar allà a l'altre costat del mar, i viurien una vida fàcil i còmoda.

Eduard anà a pastura des de molt menut. Deuria tenir set o vuit anys que ja capitanejava el ramat d'ovelles —mitja dotzena tot el més— pels prats esquifits de les colines. Era terreny vedat, però el noi s'inventava pretextes i descobria tresqueres desconegudes dels altres, que li permetien escapar—a ell i les seves ovelles— de l'empaitada dels guardes rurals, dels guàrdies de la propietat sagrada del senyor.

Els diumenges anava a escola. Com que molts altres marrecs de la rodalia es trobaven en el mateix cas i havien de marxar acabada la missa cap a la pastura, un vicari condescendent els ensenyava a manejar les lletres i a entendre's amb les xifres, mentre a l'altre costat de la paret, les famílies es persignaven amb devoció davant una imatge de la verge vestida de mil colors i plena de quincalleria.

★

Després el noi volgué anar a l'escola, com veia que feien molts altres petits veïns. Els pares posaren darrera les ovelles una germana més petita que ell i el deixaren anar a visitar el senyor mestre. Als vespres, quan tornava de les classes, agafava la seva germana, tota embaumada encara de les olors del camp i del bestiar i, arraulits els dos vora les ovelles, li ensenyava el que havia après durant la jornada. Una llum vacil·lant d'oli il·luminava aquesta estampa que devia semblar arrencada d'una il·lustració d'històries per a nens, d'aquelles tan exemplars i tan complicadores.

Però això d'ésser un «nen modèlic» s'acabà aviat. Als setze anys, el batlle del poble el tria per a anar a servir —llavors, els reclutes eren escollits segons els capricis dels administradors dels amos de les terres.

Eduard, doncs, es veié, de sobte, convertit en soldat de Sa Majestat Imperial l'emperador d'Austria i rei d'Hongria.

A la caserna, el primer escàndol i el primer arrest se'ls endugué per no saber pronunciar bé l'alemany. Davant la dificultat, el noi trià el camí més fàcil: respongué en el seu idioma. I veié, astorat, com l'oficial s'enfurismava i li etzivava un discurs airat i ple d'insults.

No ho acabà de comprendre. Però un company, estudiant, segons li digué, li parlà llargament de la història del seu poble, de les llegendes heroiques que havien assenyalat la vida dels seus avantpassats. Sabé, així, que Bohèmia i Eslovàquia varen ésser els fogars de les primeres rebellions socials i religioses. Que, temps era temps, aquella terra era lliure i formava una de les avançades de la civilització contra els bàrbars.

Així, sense que ell arribés a saber com, entrà a formar part d'un club de nacionalistes. Assistí a les reunions. Vestit de paisà, repartí manifestos. Li feia l'efecte que conspirava, però no s'espantà gens de la seva audàcia.

Eduard Benes havia esdevingut un patriota.

★

Després... Després vingueren moltes coses. Nits plenes de fantasies, passades de blanc en blanc, estudiant la història de Bohèmia, les velles lleis

del país. Més tard, acabat el servei militar, es posà a estudiar per advocat, amb els diners que durant l'estiu recollia anant a la sega a les planúries infinites d'Hongria. Allí comprengué que altres pobles també gemegaven sota l'opressió imperial.

Anà esdevenint ràpidament, una de les personalitats més importants del moviment nacionalista txec. Conegué, un dia, Massarik, el pare de tota aquella colla d'estudiants i doctors somniosos. Passà per la llicenciatura de Filosofia. Les tribunes del Palau de Justícia de Praga li serviren d'altaveu per a fer ressonar les reivindicacions del seu poble.

La guerra... Després de diversos processos de caràcter polític, acusat de sabotejar la participació dels soldats bohemis en l'exèrcit de l'Emperador, s'escabulleix de la policia i marxa a França. D'allí, a Londres. Recorre les cancelleries, els ministeris, explicant la situació del seu poble, discutint, aguantant desaires i sense defallir ni un instant, va sense un clau a la butxaca. El prenen per un somniador, per un xantatgista. Però per tot el món hi ha bohemis escampats, que l'ajuden i l'acullen. De fet, esdevé el ministre d'Afers Exteriors d'un Estat que encara no existeix més que sobre el paper i en el cor de milions d'homes.

Però, per fi, els aliats veuen la realitat. L'acord queda signat entre Londres, París i... Benes. I, a les acaballes de la guerra, reneix la República de Bohèmia, sota el nom nou de Txecoslovàquia.

A l'impuls de Massarik, de Benes, de la fe i el sacrifici de milers d'homes ignorats, els mapes d'Europa canvien de dibuix.

Ministre d'Afers Estrangers des del primer moment. Delegat a Ginebra, a les Conferències Internacionals. Demòcrata sincer, que dirigeix amb mà recta la política del seu país pels camins de la llibertat, de la pau. Uns li diuen utopista, altres oportunista. En realitat, és un gran patriota.

★

Ara és President de la República de Txecoslovàquia.

Té un parell de germanes que treballen la terra. Un germà és conductor de màquina de tren. Un altre, mestre del seu poblet natal. Dels tres que varen anar a Amèrica, en viu encara un, que té, a Xicago, una tintoreria.

—I a cap d'ells no els ha passat pel cap de canviar d'ofici —ha declarat Benes a un periodista, no fa gaire...



Amb el primer raig de sol...

DESPRÉS d'un hivern cru, tan cru com feia anys no es recordava, Anglaterra ha conegut uns lluminosos dies de sol, tan cars als anglesos, avantguarda i bella promesa de la Primavera que s'apropa. I, simultàniament amb el primer raig de sol han alegrat les ondulants rutes del sud del país munió de noies tan gentils com aquestes que veiem a la fotografia, dedicant-se al seu esport preferit: la bicicleta... I res més pràctic, per a «fer» quilòmetres en cavall de dues rodes, que aquesta vestimenta lleugera, que encara fa més gentils les gentils ciclistes, que somriuen, alegres, sota el sol de primavera que dóna tonalitats de quadre als horitzons...



14 d'Abril





PER
JOAN
SAURET

Què voleu dir?
—La República, home, la República!!

L'emoció d'aquell migdia del 14 d'Abril feia escursar frases. El cor parlava a crits i els ulls esplendien de festa. Massa, massa exaltació de joia per a poder fer córrer tota la frase «S'ha proclamat la República», només hi havia el temps just per a dir «La República!» i cap a un altre grup, a un altre carrer, al telèfon, a córrer, a proclamar el nou règim per tot arreu.





12 d'Abril.—El poble acudia a les caixetes de vidre per a dipositar-hi un paper. Què deia aquest? Que tenien tota la raó aquells que havien omplert locals i més locals per tota Catalunya, i en els quals s'hi parlava contra el Rei, contra Primo, contra la Lliga i a favor de Macià, de Catalunya, d'una Espanya lliure, ben lliure, de la República, en fi! Els ciutadans anaven a significar amb una papereta que tenien raó aquells homes que feien un diari de dues pàgines, *L'Opinió*. De paperetes no n'hi havia per a tothom qui en volia. «Vols votar-nos? Fes-te tu mateix

(Vegis pàgina 28)



Els catalans que roden pel món



JOAN PEDRET

el cuiner que guisava plats catalans per a la família imperial russa.



Joan Pedret al treball

NO hi ha com haver viatjat molt per a adonar-se de la bona qualitat de la raça catalana, de l'esponerositat dels planyons a qualsevol indret del món, tant si es tracta d'un home arrencat de la muntanya com de marina, i siguin les que siguin llurs condicions intel·lectuals. El català neix amb un amor propi i amb una vivesa especial que, a fora més que a Catalunya, el fan excel·lir entre els altres.

Semblen llegendes les vides d'alguns catalans que encara viuen al més ignorat recó de l'univers. La del guarda d'un far de la Terra del Foc; la del quincallaire de Jerusalem; la del pescador d'una factoria de Groenlàndia; la del barquer del Bósfor, la del barber d'Albània i la d'altres de situació estabilitzada que us trobeu en llocs insospitats, confosos entre gent exòtica. Seria pintoresc descriure, com exemple de la bondat de la nostra raça, aquestes vides transplantades a altres terres.

Deixem a part els catalans que han reeixit en el camp dels afers; aquesta és la part per tots sabuda, la qualitat que ens ha estat reconeguda arreu. El que ens interessa són aquells que han excel·lit en les esferes que no ens són peculiars, com en Sintes, el caricaturista popular a El Caire; Xavier Cugat, el gran violinista i caricaturista molt celebrat a Hollywood; Gibert, explorador i arqueòleg que donà el primer cop de pic a la tomba de Tutenkamen; Pujol, el «petomen» famós a París vers 1900; Brandó, majordom de la cort de l'Irak, i altres. Seria un mai acabar també ocupar-se dels que volten pel mar de la vida com restes d'un naufragi, impossibilitats de tornar a Catalunya, tals com aquell mariner que l'Eduard Toda va trobar al Japó, els tres catalans que hi ha a la Guayana Francesa acusats d'espionatge durant la guerra, i aquell que al Pireu fou atropellat davant nostre. Estava aquest home completament embriagat en una taverna del moll on nosaltres havíem anat a la recerca de color local. Un grec volgué ballar amb una dona que ell tenia al costat i s'armà una bronca terrible. L'individu mantenia tothom a ratlle, empunyant el coll d'una ampolla trencada, dibuixant cercles en l'aire per evitar que se li acostés ningú, mentre amb l'altra mà estomacava el grec, al qual tenia estenallat entre les seves fornides cames. Era una bèstia admirable de furor, a la qual nosaltres contemplàvem des de dalt d'una cadira, ignorant de quin país era. Per dominar-lo calgué l'ajuda de cinc policies que se li tiraren al damunt brandant cadires per a evitar el broc d'ampolla que ell tenia a la mà. Ja semblava dominat, quan ressonà pel local un formidable renec català; els policies rodolaren per terra, i l'irascible, fent un bot, tambalejant-se, però ràpid, s'obrí pas entre la gent, perdent-se carrer enllà. Es una escena que no oblidarem mai, com tampoc la impressió que va causar-nos aquell crit, aquella espontània flastòmia, tan catalana com contundent.

*
**

Entre els catalans que es troben pel món per honor i glòria de la nostra terra, hi ha el cuiner Joan Pedret. Cap a l'any 1899, tenint aproximadament setze anys, va abandonar el poble de Montbrió per seguir món. Era un dels xicots més vius del poble i aquell tros de terra tarragonina era massa reduïda, massa eixerreïda per les seves ganes de volar, per les seves ambicions.

Vencia les distàncies a base d'astúcia i les males situacions amb un optimisme exemplar i una confiança en l'esdevenidor molt estimuladora. Resseguí quasi tota l'Europa, part de l'Africa i part de l'Asia, treballant sempre de renta-plats, de cambrer, d'ajudant de cuina o de cuiner, anant de les fondes i restaurants més atrotinats als hotels i palaus gastronòmics de més volada. Treballà també a la cuina de la cort del Tsar de Rússia, on se li presentà l'oportunitat per a regalar amb plats catalans la família imperial. A Bucarest imposà el nostre all-i-oli en un «Gratar» o establiment especialitzat en carns a la brasa. Arreu on treballà procurà deixar sempre el record del seu pas introduint al menú plats netament catalans.

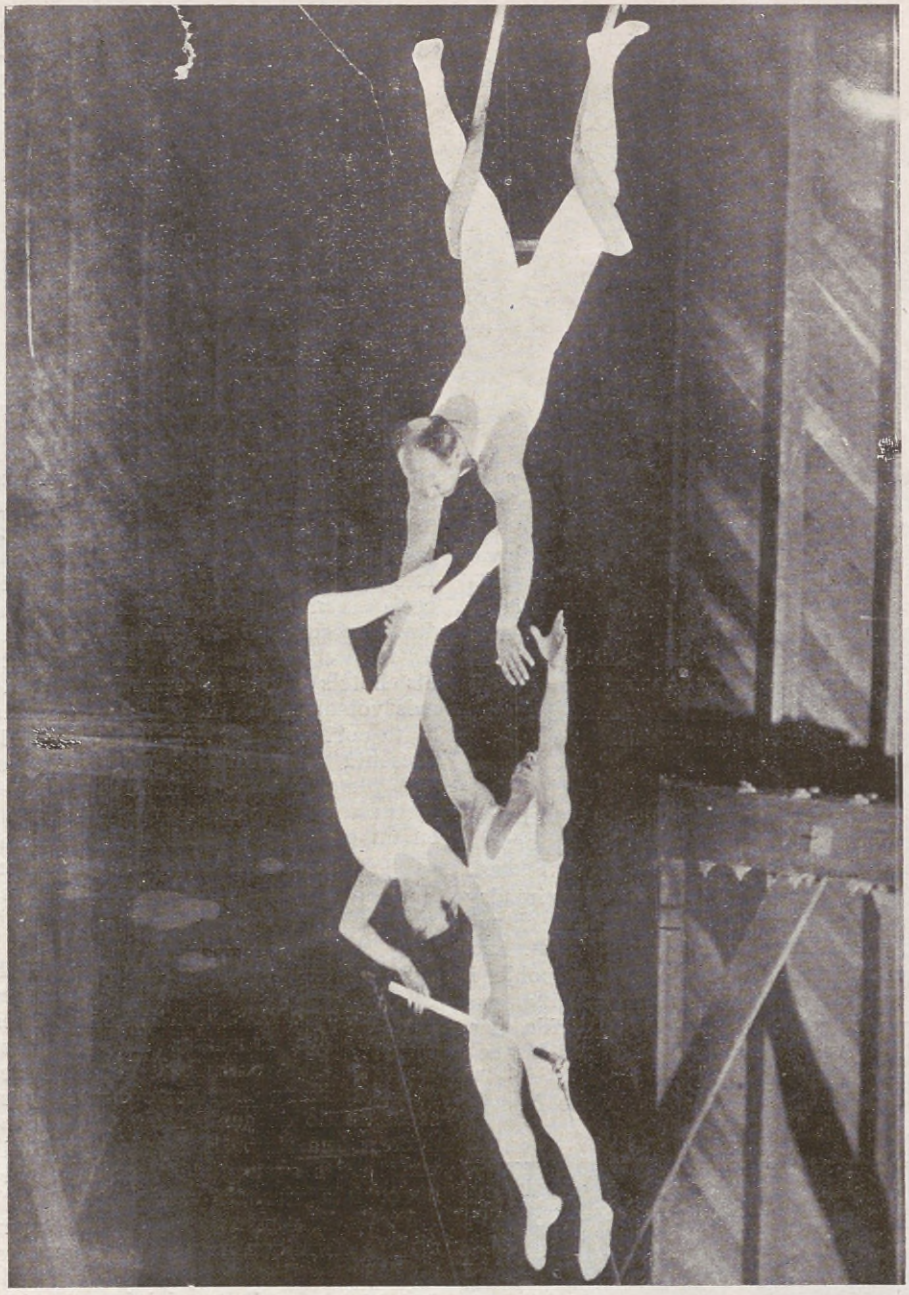
El seu art culinari s'ha format amb els costums gastronòmics de totes les latituds, però condimentant sempre les menges més estranyes amb un gust ben català, inconfusible. Ultra les seves condicions de mestre cuiner, posseeix un do de gents molt al dia, producte d'una simpatia burilada amb els viatges, les aventures, l'esperit emprenedor i la picardia natural.

Voltà d'un país a l'altre fins topar amb la dona que havia de treure gran profit del seu caràcter i dels seus coneixements en l'altar del bon menjar. Fou en un restaurant holandès, la filla de l'amo del qual es veié obligada a intervenir prop del cuiner per tal que aquest respectés els costums de la casa i no volgués imposar-ne de nous. Es trobà, però, amb què el cuiner tenia el seu amor propi i, traient-se el davantal, es disposà a abandonar la feina abans d'abandonar el sistema que arreu s'havia fet respectar. Aquest incident els féu congeniar de seguit i el nostre Joan Pedret, secundat per una dona moderna, intel·ligent i plena d'iniciatives, treballà amb delit fins fundar ara fa quinze anys, a París, l'«Auverge Jean», lloc on el seu passat, el seu art culinari i la seva simpatia, ha cristal·litzat en una celebritat que ha anat fronteres enllà.

(Segueix a la pàgina 27)



Un recó de l'«Auverge Jean».



A DALT: Un moment de music-hall internacional. — A BAIX: Pompoff, Teddy i els fills d'aquest



Aquells

La tristesa que passa

PER

SEBASTIÀ GASCH

—Com ha anat això? ¿Venent cupons ara?

—Sí, mireu, Què s'ha de fer...

—Fa temps que us hi dediqueu?

—Sí, bastant. D'ençà que hi ha guerra. Abans venia dècims.

—I les varietats?

—Em va costar molt deixar-les. L'afició, sabeu? Però a l'últim no vaig poder aguantar més. Amb un bolo cada mes o cada mes i mig, no hi havia manera de viure, sabeu?

—Sí, és clar. Seieu aquí que prendrem un cafetó.

Fa molts pocs dies d'aquesta conversa. El meu interlocutor no era ni ombra del que havia estat. Amb el seu posat las, el seu rostre pansit, la seva mirada trista, tenia ben poca cosa a veure amb l'intermediari *vivaç i decidit que tantes vegades m'havia fet riure anys enrera.*

Vam prendre cafè, doncs. Asseguts davant una taula del London Bar, el pintoresc local del carrer Nou, on es reuneixen els artistes de circ i de varietats, el pobre home es va passar més de dues hores evocant amb nostàlgia els seus anys de glòria i de fortuna, i, amb llàgrimes als ulls, els seus anys de misèria i de fracassos. Me'n va arribar a explicar tantes de coses, sobretot referents als "bolos" de varietats, que em va fer venir ganes d'escriure aquest article, un més de la sèrie que vinc publicant a CATALANS! sobre el bo i el dolent d'altres èpoques.

★

Fa anys i panys que les varietats, modalitat local del music-hall internacional, agonitzen. ¿Retraïment del públic? No. El públic ha omplert sempre els locals que li han ofert espectacles de varietats de qualitat. ¿Crisi d'artistes? Potser sí. Perquè fora d'ací els artistes de music-hall segueixen el ritme del temps i es renoven constantment. Ací, per contra, els artistes de varietats s'han estancat lamentablement perquè no ha sortit gent nova que els estimulés.

"bolos" de varietats

Els primers símptomes alarmants d'aquesta trista agonia es manifestaren molt abans de la nostra guerra. Deu fer uns cinc anys. Foragitats dels teatres del centre, primer, dels de barriades, després, tots aquells artistes passats de moda hagueren de recórrer als "bolos" de dissabte i diumenge, per tal de no morir-se de gana. I allò sí que fou una veritable tragèdia. Si Santiago Rossinyol els hagués conegut hauria fet una segona part de la seva obra famosa i l'hauria titulada La tristesa que passa.

De totes les anècdotes viscudes sobre aquells dramàtics finals de setmana, que em va contar l'altre dia el vell intermediari, *la més significativa és aquesta:*

El meu amic anava amb una companyia modestíssima de varietats. I una vegada, en arribar a un poblet de mala mort, una colla de galifardeus van córrer a rebre'ls amb tots els honors i uns quants porcs: "Ja estan aquí els tios *de la mala* sombra... *Booo! No us n'aneu que ja us treurem... Booo!" Després l'empresari: "Si no pagueu per endavant no us donaran allotjament. Heu escarmentat massa gent..." I, a la nit, al teatre. Una veritable quadra. Surt l'animador de l'espectacle a fer-ne la presentació. Un vell i modest actor. Diu uns versos* saludant el públic amable... *El públic amable li demana la rumba i li tira cigrons. I així per l'estil durant tota la representació, acabada la primera part de la qual el meu amic, adreçant-se als espectadors amb la intenció d'amansir-los, els diu: "Venim de Lleida i no tenim ni un cèntim. La cupletista s'ha posat malalta del pulmó. Demà, abans d'anar-nos-en, passarem de porta en porta per si voleu donar-nos alguna cosa. Hem de dur la nostra companya a l'hospital..." Tot això no eren excuses. Era rigorosament veritat...*

★

Una de les víctimes més destacades d'aquests tràgics "bolos" fou l'Alady. Ja el recordeu, no és veritat? Nat a València, criat a Catalunya i barceloní de soca i arrel, Alady era un còmic vulgar, poc fi, que usava i abusava d'aquell abominable bilingüisme de municipal, que ell intentava justificar enorgullint-se d'ésser deixeble del popular Pepe *Marquès, però un còmic amb una simpatia irresistible i un dinamisme extraordinari de gest i de dicció: el moviment continu i una loquacitat inestroncable. I aquestes qualitats tenen sempre èxit a les taules. La prova n'era que Alady es ficava el públic a la butxaca així que irrompia davant les llums de la bateria.*

Fora del teatre, Alady no parava de contar tragèdies. Tenia la pietat, trista i amarga, dels bons humoristes. L'amargor del clown. La tristesa de Chaplin. I fa tres o quatre anys el vaig trobar una nit a la Rambla desesperat. Una llarga tongada de "bolos" havia acabat desmoralitzant-lo profundament.

—On vas tan desencaixat?

—Acabo de rebre una carta de Teddy.

—I què?

—Teddy, els seus fills i el seu company Pompoff treballen en un cafè miserable de Múrcia.

—De debò?

—Sí. Tal com sona! Teddy... ¿Ja saps el que val Teddy? Teddy és un gran optimista. La qual cosa vol dir que és un gran pallàs. Teddy triomfa a París. Desafia Grock en la seva terra. Teddy triomfa durant anys i anys a la pista del Price... I al final, quan la seva tasca de pallàs vell hauria d'ésser recompensada, ell i els seus fills, i el seu company Pompoff, treballen en un cafè miserable de Múrcia. Això és el cert. El trist. El dolorós. Es cruel, amic, cruel! Tan cruel, que aquesta carta no ha fet més que precipitar la meva retirada.

—No et desanimis, home...

—Es que no puc fer-hi més. El calor dels fills i de la llar em fan renunciar de bon grat a les marxes fatigoses pels pobles... No puc més. En caure el teló, un sent fred de sepulcre en l'ànima. Sembla talment que et deixin mort fins a l'endemà que tornen a obrir la caixa... I així un dia. I un altre dia... I tornem al tren. I a córrer... A córrer sempre pels mateixos llocs. Com si donessis voltes a la sínia...

—Així, abandones el teatre?

—El teatre, no. Les varietats, sí. I els pobles. Aquells pobles! Aquell del Sud... Vint vegades a l'any! Aquell del Nord... Quinze vegades cada temporada. Ja he deixat el bagul, el meu barret fort i els meus guants blancs. I el meu desig de renovació. No he pogut fer res en les varietats. Fracassat, rotundament fracassat, plego.



Ja el recordeu, no és veritat? Un còmic vulgar, poc fi, però amb una simpatia irresistible i un dinamisme extraordinari de gest i de dicció..

—I què penses fer ara?

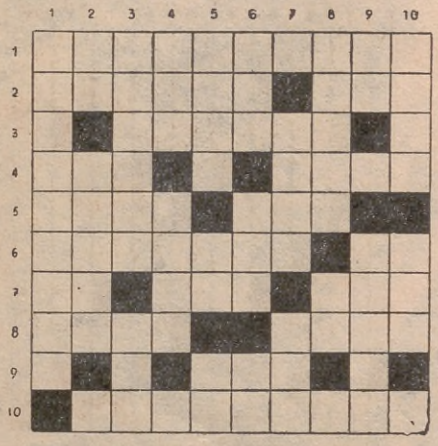
—Me'n vaig a les revistes madrilenyes, tan ben anatematitzades per la teva ploma. Un espectacle deplorable, però que m'ha obert els braços generosament, i que operarà el miracle de ferme cobrar tots els dies...

Així, aquell Alady?

—Mort i enterrat! Aquell Alady que només sabia donar al públic la seva alegria amb la fe que s'estima una promesa... Cursi això, no és veritat? Però sincer. Ja veus si estimava el públic que per tal d'evitar que em titllés de grosser i de cara dura, *que sona tan malament, em vaig posar jo mateix el* ganso del hongo... *Per a espiritualitzar-los més a ells, que em xiulaven com a un gos abans de sortir... S'ha acabat tot allò!*

Es va acabar, en efecte. Perquè l'Alady, apagat, sense brillantor, de les revistes madrilenyes, l'Alady amb una perruca d'ancià i un bigoti de pegot d'escaleta, que es desmaiava en acostar-se una donzella com el Pobre Valbuena, *ens feia enyorar més intensament aquell Alady simpàtic i desimbolt del moviment continu i de la loquacitat inestroncable, que introduïa una alenada d'aire fresc en l'atmosfera irrespirable de les rònegues varietats.*

Els nostres MOTS creuats per TIT



Problema núm. 1

Horitzontalment: 1. Acció de germinar. — 2. Revinguda d'un riu. Cadascuna de les elevacions produïdes en la superfície d'un líquid.—3. Població gran.—4. Familiar. Prop d'esdevenir-se.—5. Serveix per a designar separadament. Conté un líquid.—6. Comunicar a un metall la propietat d'atraure'n d'altres. Part del cos humà.—7. Dues lletres d'una ciutat catalana. Lligam. Designa una persona o una cosa.—8. Cau neu. Habitant d'una regió d'Africa.—9. Forma prefixada que denota relació amb l'espatlla.—10. Sustentar.

Verticalment: 1. Amb intenció.—2. Interjecció. Peu compost de dues síl·labes.—3. Niciesa. Avió en....—4. Cap vegada. Nom femení.—5. En el calendari romà. Pronom personal de segona persona. Arbre de la família de les ulinàcies.—6. Vingut a la vida. Conté un líquid. Forma que revesteix l'acusatiu-datiu de primera persona.—7. Ferit de l'ala. Univers.—8. Nom que apareix sovint als comunicats de guerra. Negatiu.—9. Negatiu (a l'inrevés). Acaba d'existir.—10. Lloc de repòs. El qui té el domini d'alguna cosa.



—Bah! Un escocès...

(De VENDREDI, París)

Cambra de Lords i cambra dels Comuns

Era abans de la xarona Dictadura del general de Jerez. A les aules de l'Escola Industrial exercia el seu professorat el que molts anys més tard havia d'esdevenir el cantor del «numen» de Franco: Eugeni d'Ors.

Ja aleshores el renegat «Xenius» evitava en el possible el contacte amb els més «modestos» professors de l'Escola: l'enyorat Rafael Campalans, Alfons Masseres, Puig i Ferreter...

Fins que aquests decidiren un bon dia donar estat oficial a les «categories» existents.

A la porta de la cambra d'estudi d'Eugeni d'Ors aparegué fixat un cartell que deia: «Cambra de l'Ors».

I a la porta de l'habitació on es reunien conjuntament els altres professors, un altre cartell ostentava la següent inscripció: «Cambra dels comuns».



Els catalans que roden pel món

(Ve de la pàgina 22)

Pel seu restaurant han desfilat altes personalitats del món de la política, de les finances, de l'art i de les lletres, emportant-se tothom una impressió inesborrable de l'esperit i de les menges i vins del «maitre Jean», com li diuen alguns. L'«Auverge Jean» està situat en un barri apartat del centre de la ciutat, conegut sols per la gent de gust, que busca un ambient agradable i íntim. Pedret sap satisfer amb els seus guisats els més difícils, atent a tots els detalls, ajudat del seu fill que seguirà la tradició. A casa seva s'hi troba una cuina de gran qualitat i un «maitre» decidit, amable, discret, que va dels fogons a la taula dels clients, alegrant els àpats amb la seva conversa, animada i famosa com els seus plats i les seves anècdotes.

El seu establiment és un niu d'art, decorat amb gust i ple de teles i dibuixos d'artistes admiradors del «père Jean», com l'anomenen altres. La seva reputació s'aferma cada dia més i d'una manera especial des de l'afer Stavisky. Aleshores Pedret va ésser d'actualitat durant molts dies, car, segons la premsa, ell tenia la clau del misteri que envoltava aquell escàndol financer que encara no s'ha pogut aclarir. A l'«Auverge Jean» hi anava sovint el gran estafador amb ministres i altres personatges, amant com era dels establiments de categoria. Pedret, si hagués parlat, hauria causat sensació; no obstant, es limità a declarar al jutjat que ell tenia la porta del seu restaurant oberta al públic i que no s'havia entretingut mai a demanar els papers d'identitat als que anaven a menjar a casa seva.

El gran escriptor francès Josep Kessel, l'autor de «Cors purs», molt llegit a Catalunya, en el seu llibre «Stavisky» ens parla d'un «Auverge» que al carrer de Volontaires té un famós cuiner català, el qual, tant per la seva cuina com per la seva vivesa, el seu esperit ha arribat a ocupar un lloc preeminent dintre la societat parisenca, guanyant-se immediatament la confiança i la simpatia de tots els grans homes i grans gurmets que han desfilat pel seu establiment.

Kessel ens parla de l'esmentat restaurant, en explicar les entrevistes que havia tingut amb Alexandre Stavisky, l'home que visqué sobre l'abisme, que prengué per material de prestidigitació serveis públics, administracions grandioses, fent ballar al seu grat infinitat de països, multituds enormes, banques, municipis, ministeris ensorrats l'un darrera l'altre, barricades, sang i quasi una revolució.

Són molts els llibres en els quals es parla de Joan Pedret i del seu hostal. Street, el famós escriptor nord-americà, diu: «Sigui per casualitat o perquè «maitre Jean» és un cuiner meravellós, el cas és que a casa seva és allà on he menjat millor de tot el món».

El millor llibre de Pedret, però, serà el de les seves memòries, les quals està escrivint suara en col·laboració amb un reputat escriptor francès.

En el llibre d'or de la casa s'hi llegeixen coses tan suculents com aquestes:

«I encara hi ha qui té la barra de parlar de la cuina vegetariana!»

«Visitant aquest restaurant he descobert que Noè, el famós personatge bíblic que revelà el poder espiritual del vi i de la taula, és català.»

«El primer gran llibre de cuina que s'ha escrit en el món fou el de l'espanyol Robert de Nola. Si Nola fou el primer en la teoria, Pedret ho és en la pràctica.»

«Es aquí on hauria portat a l'alcalde de Corck i a Gandhi. Ho hauriem vist, si haurien fet la vaga de la fam!»

«He somniat que Hitler, si fos intel·ligent, vindria a l'«Auverge Jean» i ens deixaria en pau.»

I així successivament, llegint-s'hi la signatura de grans personatges de tot el món, sota paraules escrites en tots els idiomes, elogiant les condimentacions del nostre català i la seva simpatia. Tardieu resumeix l'opinió de tots amb aquesta exclamació: «Pobres aquells que no coneixen Joan Pedret!»

El curiós del cas és que gairebé tothom es pensa que és francès, i un dia, amb motiu d'ésser condecorat per desena vegada per considerar-se'l un dels primers cuiners de la França, el ministre que presidia la taula digué que homes com Pedret havien d'ésser considerats com a fills illustres. El nostre home, en regraciar l'honor que se li feia, confesssà que no era francès, quedant tothom astorat i iniciant-se immediatament gestions per a ferlo nacionalitzar allà, a la qual cosa ell s'oposà sempre rotundament.

El seu nom és popular entre la gent de bon gust de París i dels estrangers que hi van sovint. Pedret guarda el testimoni escrit de molts, àdhuc de reis i presidents d'Estats.

La seva figura és coneguda als llocs més concorreguts, distingint-s'hi pel seu esperit jove, la seva cordialitat, la seva conversa sempre interessant. Com a prova de la seva jovialitat direm que, amb la seva gentil esposa, fa poc va guanyar el primer premi en un concurs de ball celebrat en un dels més distingits coliseums.

Es un dels «Purs Cent», institució que presideix totalment els destins dels restaurants francesos de més to.

A la cuina, entre els seus clients, en societat o cavant l'hort de la magnífica propietat que té a cent quilòmetres de París, com a fruit del seu treball, Joan Pedret, el fill de Montbrió, segueix posant molt alt el nom de la terra que el veié néixer.

FERRAN CANYAMERES

Totes les novetats de la Literatura Antifeixista

REVISTES:

«L'Esquella de la Torratxa», «Meridià», «La Correspondència Internacional» i les revistes estrangeres més importants.

P.A.C.O.D.

Distribuidora de Publicacions Antifeixistes de Catalunya. Coop. Obrera

Rambla del Mig, 17 - Telèf. 19937
BARCELONA

14 D'ABRIL

Ve de la pàgina 21

la candidatura, ja no en tenim més!»

I el ciutadà anava al bar del barri, tallava la capçalera del paper de cartes i escrivia els noms de les Esquerres. Quins noms? Uns que calgué reclutar amb presses perquè Lluís Companys s'havia imposat i no volia deixar perdre amb una simple protesta el moviment republicà que s'evidenciava a tot Catalunya. La clarividència política de l'actual President quedava una vegada més demostrada en aquell diumenge d'Abril. A les sis de la tarda al carrer del Duc de la Victòria — Secretariat d'Esquerra Republicana — arribaven els certificats d'escrutini carregats de vots per a la República. De tot el país s'anunciava el triomf esclatant. Francesc Macià, sota una veritable pluja de papers que cantaven victòria, s'abraçava a la Srta. Maria Teresa Gibert.

—«Es un triomf que aboca damunt nostre una gran responsabilitat.»

I després Casanelles i la seva colla de conspiradors cap a Madrid, des d'on demanaven prudència i més prudència. La monarquia és ferida de mort i no és pas qüestió de permetre-li medicina.

14 d'Abril.—Tot el país està carregat de passió i entusiasme. A comarques s'abraça tothom pel goig d'haver-se alliberat de tota la cacicada que envilia el poble des del 13 de Setembre del 1923. «Ja som lliures de lladres i farsants!» es cridava per totes les taules de cafè de poble.

Mancava administrar la victòria, calia no abandonar-se als comentaris i això és el que féu Lluís Companys en presentar-se a l'Ajuntament el matí del 14 d'Abril.

Diàleg amb l'Alcalde d'En Berenguer. Aragai el clou amb un gest oportú.

—Té, noi—diu a Lluís Companys—la vara, ja ets Alcalde.

Cal proclamar la República al carrer. Manca una bandera, un funcionari corre a un centre i porta els colors republicans. Els «assaltants» es situen al balcó, lliguen la bandera, la hissen i s'encalla.

—Ja la ballem—diu Companys.

Però no, la cosa s'arranja; ja està lligada i ben alta.

«La República, la República!» I tot Barcelona es llança al carrer. La ràdio no pot donar l'abast als discursos i proclamacions. Tothom diu la seva davant el micròfon, un micròfon que desperta ciutats, poblets i muntanyes.

Francesc Macià proclama més encara: «La República Catalana!». Canonades d'acatament, presentacions militars i festa! Ja no treballa ningú i és que ha arribat l'hora de tants anys esperada i la gent compleix la dita «Avui fos i demà festa».

Romanones diu: «¡Hasta en Guadalajara!» A Madrid estan esverats. Diuen que aquí—malgrat la festa «es feineja massa.» «No us precipiteu!» Però ves qui s'atura quan està engegat; ací ja no hi ha ningú que pensi en res més que en la República i en la seva conservació.

—«Visca la República!»

Es el mateix crit que cinc anys després s'havia de convertir en clam de guerra.

El 14 d'Abril nosaltres acudírem al Quarter de la Guàrdia Civil de la població on viviem per a canviar la bandera monàrquica. El sergent tremolava, no podia sortir d'anusar el fil per a hissar els colors catalans. Quan reeixí ens digué:

—«Y ahora, por muchos años.»

—Ja ens guardarem nosaltres perquè siguin segles.

El poble en armes lluita ara per a corroborar aquella afirmació.

JOAN SAURET



—Sou tan bonica! Les vegades que us deuen haver demanat permís per a besar-vos...

—No, vós sou el primer. Els altres em besaven sense permís.

(De THE HUMORISTIQUE LISTY, Praga.

JUGANT...

Recordeu aquells temps? Els combatents d'una i altra banda es canviaven la premsa, els queviures... i els insults més recargolats.

Un dia els soldats que guarnien unes avançadetes es posaren d'acord amb els de l'altra banda per a organitzar un partit de futbol. La cosa, però, era de massa volum. Calia consultar-ho al capità i sollicitar d'aquest el corresponent permís.

El capità reflexionà una bona estona. Finalment els denegà el permís. No es podia consentir que combatents d'una i altra banda juguessin un partit de futbol.

Perquè és el que ell deia:

—De vegades jugant, jugant, aquestes coses acaben a trets.

LA GÓNDOLA HA FET CINC-CENTS ANYS

L'empresa dels germans Chieti acaba de celebrar el seu 500.è aniversari. Aquest taller és el més antic de Venècia, potser d'Europa.

Fa cinc-cents anys que la família Chieti hi fabric les famoses góndoles de Venècia i les obres mestres dels seus avis adornen avui gran nombre de museus. Diverses magnífiques gòndoles d'Estat han sortit de les mans i dels tallers d'aquesta laboriosa dinastia.

Però aquesta casa, que ha sobreviscut a les guerres, a les revolucions, està ara seriosament amenaçada per la competència de les embarcacions de motor. Les gòndoles, que són encara l'accessori indispensable de l'escenografia de Venècia, desapareixeran algun dia, elles també?

SOL I OMBRA

Per
JAUME
MIRAVITLLES

—El matí ens sorprenia dolorosament.
—Caça pacient i implacable.
—El drama a la plaça històrica.
—"Fa dos anys que el tinc a la nòmina".

Tothom ha explicat ja la tragèdia d'aquells dies de mal record; Barcelona, la nostra Barcelona, presa en les tenalles de foc, de l'odi, de la incomprensió i de la mort.

No volem avivar la llaga i projectar sobre el nostre esperit la tràgica ombra d'aquelles jornades.

Volem, al contrari, de la penombra fer eixir raigs de llum. De l'entrellat històric —terriblement complex i transcendental— en volem extreure'n les clares anècdotes del nostre tarannà.

Sol i ombra d'una lluita mortal.

Sol i ombra d'un circ terrible i extenuador.

★

El matí del 3 de maig ens sorprenia dolorosament. Ho havíem previst. A la matinada, en anar a dormir, la ciutat tenia l'aspecte sever, precursor de mals averanys. Però ens resistíem a creure-ho. El sentiment es defensava contra una tal negació. No era possible. La vida tenia els seus drets i no es podia impunement contradir-la.

Giraven al voltant del cap els núvols indecisos d'aquests pensaments, quan uns trets, terriblement concrets, terriblement reals, foradaven la nostra expectació.

I la ràdio: "Uns insensats s'han tirat al carrer..."

I el carrer: desert i encantat com un món sense vida.

I després dels trets, aquell silenci asfixiant, aquell silenci de pròleg, que fa pesar al damunt del vostre pit l'angoixa dolorosa d'un índex acusador.

Però calia anar a la Generalitat. El President demanava fidelitat activa a les institucions, i calia complir.

Calia complir, però jo vivia a la plaça d'Espanya i la Generalitat es trobava tan lluny com el front del Teix.

Uns amics m'acompanyaren. Sense armes. Només amb els carnets. Travessàrem tots els fronts de combat, moltes barricades: —Qui sou? —Jaume Miravitlles! —On aneu? —A la Generalitat! —A què? —A posar-nos a la disposició del President... —Passeu...

Pertot se'ns va dir "Passeu". Al carrer de Portaferrissa vàrem haver de recular. A la cruïlla amb el carrer del Bot hi havia una barricada: —¡Atràs y manos arriba! Acaban de matar a mi hermano.

Darrera la "Jefatura de Policía" vàrem quedar immobilitzats a la farmàcia de la plaça dels Peixos. El tiroteig era impressionant.

Bonet —del Comissariat de Propaganda— va anar a fer una inspecció. La Generalitat es trobava completament cerclada. Només hi havia un camí per arribar-hi: carrer Ripoll, Sagristans, Sallent, Bou de la Plaça Nova, Corríbia, Escales de la Catedral, Comtes de Barcelona, Freneria, Llibreteria, Generalitat; però calia passar a deu metres d'una barricada "enemiga" aixecada a la cantonada de Boters-Plaça Nova. Bonet féu indagacions: podíem passa, l'enemic de guàrdia a la barricada digué conèixerme. En efecte, en passar em féu un discret somriure: era un alumne meu de l'Escola del Treball...

Pujàrem les escales de la Catedral i, enfilant el carrer dels Comtes de Barcelona, arribàrem al de la Llibreteria, primer i únic lloc on trobàrem forces "amigues", mossos d'esquadra i "civils", entre els quals hi havia en Rahola, secretari llavors del Conseller Terradelles.

El grup expedicionari arribà a la Generalitat i fou rebut amb l'entusiasme i l'astorament amb què deuen ésser rebuts pels esquimals els reiterats descobridors del Pol Nord.

Vaig saludar Lluís Companys.

—Com està el carrer?

—Copat! ¡Però en nom del President es pot circular per tota la ciutat!

★

El tinent coronel Gavarri i el capità Hervàs organitzaren la defensa de la Generalitat. No diré cap secert si explico el pla de defensa. Passada la insurrecció les barricades foren immediatament visitades pels ciutadans de Barcelona. S'improvisaren fins i tot guies i caravanes turístiques. Era un resum —com un pessebre— de las regions devastades del Nord de França.

El pla de defensa consistia en el següent: dues grans barricades travessant la Plaça de la República protegien la combinació Ajuntament-Generalitat i dominaven el carrer de Fiveller per una banda i el carrer de Jaume I per l'altra. Hi havia, a més, barricades que obturaven Boqueria, Call, Baixada de Santa Eulàlia, Avinyó i Banys Nous; Baixada Sant Miquel, carrer i Plaça Regomir, Plaça de l'Angel i Llibreteria; el carrer del Bisbe era dominat des del pont gòtic; des de Freneria es defensava el carrer Comtes de Barcelona i des de la Catedral es dominaven els carrers adjacents.

El carrer de Fiveller i la seva confluència amb les Rambles, on els revoltats construïren una barricada, estava sota

el foc de la barricada lleial aixecada davant la vorera del Banc Hispano-Colonial.

Aquesta barricada situada, com es pot comprendre, en un lloc particularment estratègic, era defensada pels mossos d'esquadra, els quals s'anaven rellevant per torns. N'hi havia un, però, un home d'una quarentena d'anys, que s'hi havia aficionat. Assegut en una cadira baixa, en mànigues de camisa, un mocador al cap i al sòl un càntir a l'abast de la mà, l'heroic defensor no es movia de la seva espitllera. Engegava un tret cada tres quarts, cada hora, però no fallava mai. Un crit, una caiguda aparatosa eren sempre la prova indiscutible de la seva punteria.

A la nit, els reflectors enfocaven el carrer de Fiveller i permetien a l'impassible mosso d'esquadra, que anava ja adquirint proporcions de mariscal Joffre, de continuar la seva caça pacient i implacable.

Això durà tot el dimarts i el matí del dimecres. A primeres hores de la tarda, del fons del carrer Fiveller, al davant mateix de les Rambles, veiérem una bandera blanca. Es rendeixen, vàrem dir esperançats. En efecte, lentament avançava un grup de quatre o cinc homes protegits per la bandera blanca. Esparracats, coixos, ferits del braç, recolzant-se els uns amb els altres, arribaren fatigosament fins a pocs metres de nosaltres.

—Què passa?) —digué el mariscal amb veu de tro.

—Hombre —*digué un d'ells tímidament*—, no hay derecho: ¡déjenos terminar la barricada!

*

La Plaça de la República ha estat malauradament el centre de la tragèdia catalana. Es en aquell marc on, fatigosament, es celebra el drama del nostre ressorgiment nacional: 14 d'abril, 6 d'octubre, 19 juliol, 3 de maig, han estat les diades d'angoixa que tot Catalunya ha viscut pendent de la ràdio, esperant el desenllaç que tindria el drama a la Plaça històrica.

Les pedres dels edificis, els adoquins del carrer, ja tenen aquella pàtina, aquell to de venerabilitat que les fa pròpies a l'arqueologia. Els veïns mateixos de la plaça estan tan imbuïts de l'aire històric que els envolta, que constitueixen un nucli de ciutadans a part. Són personatges de drama, amb expressions i actituds que els diferencien dels altres barcelonins.

—En Giménez Arenas portava uns pantalons "kakis" més clars que els del General Goded —diu el barber.

—S'equivoca —respon el del tercer pis—; és la claror del dia que l'enganya. En Giménez Arenas va anar a la Generalitat exactament a les 7'15 del matí; el General Goded ho féu a les 5'40 de la tarda.

Conversa presa al vol i que demostra fins on arriba la precisió històrica dels comentaristes.

Evidentment, entre els habitants d'aquest planeta hi ha totes les tendències. Hi ha fins i tot un "paco". Ara, que es tracta d'un "paco" veritablement extraordinari.

El "paco" de la Plaça de Sant Jaume féu la seva aparició entre la tarda del 13 i el matí del 14 d'abril del 1931. Els veïns sentiren, perfectament diferenciat, el soroll llavors inèdit de les detonacions.

Es tracta d'una pistola d'un model especial, la qual, en tirar, dóna la sonoritat "pa!... cuum!", que ha servit per a definir amb paraula gràfica els trets dels marroquins.

Aquest "paco", des de llavors, no ha fallat mai més.

Tan bon punt la situació a Barcelona és turbulenta, de seguida apareixen en l'horitzó de la nostra vida pública les nuvolades precursores, els trets inútils i enervants del "paco" de la Plaça de la República foraden el cristall silenciós de la Generalitat.

Han estat inútils totes les recerques: policies, guàrdies d'assalt, mossos d'esquadra, han intentat detenir-lo endebades. La tortuositat dels carrers, la sonoritat de les múltiples places que envolten l'Ajuntament i la Generalitat han fet impossible tota localització.

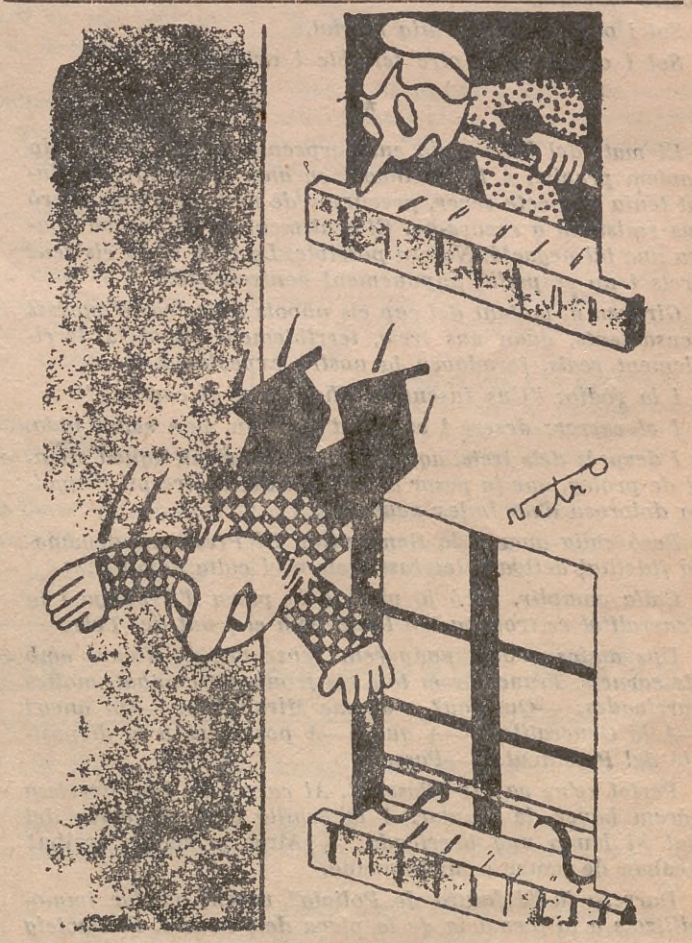
Des del pati dels tarongers sembla que tirin de la mateixa torre de la Presidència; des dels balcons que donen a la Plaça, sents el tret allà mateix davant l'Ajuntament. Però des de la Catedral ressona com si sortís de les seves columnades. Els veïns del carrer Fiveller asseguren tots que surt d'una finestra diferent. Es un fenomen de ressó, de polifonia que ha permés fins ara la impunitat musical al "paco" desconegut.

En les jornades del 3 de maig, perquè es tracta, ben entès, d'un "paco" —políticament indiferent, enamorat solament —com les cigales— del so monòton de la seva cantarella, el "paco" de la Plaça de la República estigué veritablement magnífic.

Quina abundància! Quins pinyols! Quina obstinació!

Estàvem al saló de Sant Jordi discutint sobre l'estranya personalitat d'aquest franctirador, quan aparegué, calma i murriesca com sempre, la figura curiosa del senyor Bosch, interventor de la casa.

—Ah! —digué indiferent—; parleu del "paco" de la Generalitat: jo ja fa dos anys que el tinc a la nòmina.



—Torna, Ernest! Hem tret la rifa!

(De MOUSTIQUE, Charleroi)

Un artista que no interpreta més que "bales perdudes" no pot durar

¿Recordeu els films que han llançat alguns dels vostres artistes preferits? Compareu el paper que hi feien i els que avui afeccionen. Veureu que són diametralment oposats.

* * *

La majoria de *vedettes* masculines han conegut llur primer èxit en un rol antipàtic. Una vegada llur glòria assegurada, eviten aquests papers. Perquè, a Amèrica regna la idea que la carrera d'un artista que no interpreta més que bales perdudes no pot durar.

Es per això que molts actors americans que deuen llur glòria a rols de gangsters, es neguen obstinadament a tornar-los a interpretar, siguin quines siguin les súpliques de llurs admiradores o de llur manàger.

* * *

El mateix Clark Gable va debutar en un paper antipàtic. El de ganster en *"Danseu, folls, danseu"*. ¿Recordeu aquest film, estrenat fa cinc o sis anys al Capitol? Gable li administrava un parell de bufetades magistrals a Joan Crawford... Però després de *"Succeí una nit"* canvià definitivament de personatge. I si alguna vegada ha tornat a fer de bandit o de *book*, com ara en *San Francisco* o *Saratoga*, són, malgrat tot, rols simpàtics.

Un altre gran actor, potser el més gran, de Hollywood, Paul Muni, debutà en *"Scarface"*, evocació sinistra de la vida del més gran càpula que els Estats Units han conegut: Al Capone. El seu paper, en aquest film, l'obligava a matar el seu millor amic, segrestar la seva germana, brutalitzar la seva mare i morir com un covard. ¿Es pot concebre un paper més antipàtic?

D'aleshores ençà, Muni ha interpretat papers cada dia més simpàtics. Un condemnat per error en *"Sóc un fugitiu"*, un *pionnier* en *"El món canvia"*, un metge en el *"Doctor Sòcrates"*... En fi, *"Pasteur"* i *"Zola"*...

* * *

El mateix fenomen s'observa en el camp femení.

Es com a ballarina que Joan Crawford debutà. Però així que la glòria li somrigué, menyspreà els papers de petita dansarina. I no volgué mostrar-se més que en papers de *lady*, adornada amb *toilettes* elegantíssimes i vàries.

Així mateix, Ginger Rogers, després de set films ballant amb Fred Astaire, trenca aquesta associació per a dedicar-se al drama. I es revela gran actriu en *"Pensió d'artistes"*.

¿I quina relació hi ha entre la Marlene de *"L'àngel blau"* i la de *"Desig"*?

* * *

Quina conclusió treuré de tot això?

Doncs, que sembla que els artistes estan com avergonyits del paper que els ha tret de l'obscuritat... Però la veritable raó sembla ésser sobretot que el desig secret dels actors és de dedicar-se a la tragèdia, considerada per ells com el cim de l'art. Volen papers més complexes, més psicològics...

Ara que, ¿qui comprendrà mai les raons secretes dels artistes?

MARTI ROGER

● *Les stars de Hollywood demanen reducció d'impostos*

Les "stars" de Hollywood es mostren descontentes de la manera com les autoritats fiscals han establert, aquest any, llurs fulls d'impostos. Les raons més fantasistes són invocades per a obtenir reduccions.

I és així que Elissa Landi demana una reducció de 10.000 dòlars que preté haver despesat en gratificacions a la seva criada per a calmar-li els nervis.

Douglas Fairbanks, junior, declara que cal deduir-li la suma de 15.000 dòlars, despeses de massatge i d'entrenament.

Quant a John Barrymore, considera que la seva recent excursió a bord d'un iot privat a les illes Galapagues era un viatge d'afers, i reclama una reducció de 30.000 dòlars. La seva reclamació conté també aquest argument irresistible:

"Es important per a un actor de poder continuament recordar el seu nom al públic. Ho assoleix per aquests dos mitjans: primer, demostrar que es posseeix un gran talent i després menar un tren de vida tal, que el públic us prengui per un personatge brillant i excepcional."

Adolphe Menjou assegura als agents del fisc que ha despesat, l'any passat, 10.000 dòlars en tintoreria.

I les altres *vedettes* no es mostren pas menys enginyoses en llurs esforços per a apaivagar la voracitat dels controladors d'impostos.

☆ Inconvenients de la glòria

Robert Taylor és ben bé de plànyer. Just preu de la seva fama, nova de trinca, augmentada després de l'estrena de "La novella de Margarida Gautier", li és impossible de passejar-se pels carrers de Londres, sense provocar aglomeracions —femenines, naturalment—, la qual cosa és certament molt afalagadora, però obertament incòmoda per a aquell que desitja visitar una ciutat que no coneix. Segurament se'n tornarà a Amèrica, sense conèixer altra cosa d'Anglaterra, que els decorats britànics del film "Un ianqui a Oxford", del qual és protagonista.

HISTORIA AMERICANA

Una senyora està entusiasmada contemplant un «baby», que pren flonjament el sol des del fons del seu cotxet.

—Quin menut més bufó! De qui es?

I la dida, contesta:

—Ah! Això sí que és difícil de contestar. Els meus amos es divorcien. Quan estigui acabada la causa, ja us ho diré...

El bruixot dels «studios»

El "maquilleur" resulta ésser com una mena de bruixot dels "studios". El seu departament és com una fàbrica de miracles.

Un rostre humà pot ésser convertit, en el seu "laboratori", en el monstre més horripilant, i no cal dir que el "posar" o "treure" anys a una persona és per aquell artista un senzillíssim joc de prestidigitació.

Això ens recorda una anècdota de Paul Robeson, el gran bariton negre, intèrpret de "Bosambo" i "Magnòlia", que ha passat recentment per Barcelona.

En les darreres escenes d'aquest últim film —oh aquella bellíssima cançó negra, "Old my river"!—, Paul Robeson havia de sortir molt envellit, i per aquest motiu anà a lliurar-se a mans del "maquilleur".

Tantmateix la cosa no resultà pas massa fàcil. En un rostre blanc hom dibuixa fortament els trets i no hi ha altra complicació. Però el negre sòlid del rostre de Robeson constituí el vertader mal de cap per el "maquilleur".

Després de no poques i embrassoses proves, hom trobà a la fi la solució: uns troçets de pell artificial foren afegits en forma de "bosses" dessota dels ulls de l'actor i amb una perruca negre resultà arrodonit el conjunt.

Tanmateix la cosa no resultà pas massa fàcil. En un rostre blanc hom dirostre de Robeson constituí el veritable maldecap per al "maquilleur".

Després de no poques i dures proves, hom trobà a la fi la solució: uns trossets de pell artificial foren afegits en forma de "bosses" dessota dels ulls de l'actor i amb una perruca negre resultà arrodonit el conjunt.

Resultats d'una escena muda

No fa pas molts dies vingueren a parar a les nostres mans uns retalls de revista que parlaven dels debuts d'algunes de les que avui són les "grans llumenàries" de Hollywood. Entre aquestes anècdotes, si no reals força enginyoses, una de les que més frapà la nostra atenció fou una que es referia a Gary Cooper.

L'admirat actor s'explicava així:

—Havia interpretat tan sols algun paper insignificant en unes ptites pellícules, quan la Paramount em requerí a unes proves per a una producció de "campanilles". Vaig ésser introduït a un sumptu5s despatx, on s'hi trobaven reunits varis "producers" i directors, de rostres extraordinàriament seriosos. Vaig entrar amb certa confusió inexplicable i esperava que algú d'ells m'adrecés la paraula

Tantmateix tots semblaven muts i es limitaven a esguardar-me encuriosits. Jo crec que mai de la vida no m'he sentit tan molest com en aquells moments que es feien inacabables. Vaig intentar de somriure i crec que tot el més vaig aconseguir de fer una ganyota impossible. Per fi, quan la cosa esdevenia ja completament insoportable, algú d'ells m'acondui fora del despatx. Jo estic convençut que el meu sospir d'alleujament degué oir-se fins a l'estàtua de la Llibertat.

Deu minuts més tard, i com a resultat d'aquella escena muda, signava la meva primera contracta important.

EL RELLOTGE DEL CINEMA

LES sessions contínues dels cinemes permeten al públic d'entrar-hi a qualsevol hora. Sovint passa, degut a això, que veiem l'acabament d'un film i després el començament.

Per a suprimir aquest inconvenient, alguns locals han tingut cura d'indicar les hores successives en què comença el film.

Però la idea més interessant ens sembla la dels dos rellotges adoptats per un cinema dels bulevards de París. El primer indica l'hora actual. L'altre, l'hora a la qual sortireu després d'haver vist la totalitat de l'espectacle. Millor que un empleat, aquests rellotges contesten, a tot moment, la pregunta tradicional de l'espectador: «¿Si entro ara, a quina hora sortiré?»

Espectacle deliciós

"La "Tragèdia del Doctor Pasteur" ha estat, innegablement, un dels films que han portat més públic a les sales d'espectacles i ensems un dels que ha rebut més entusiastes elogis de la crítica mundial.

A part d'algunes llicències d'evocació, pot afirmar-se que ha estat una de les produccions més serioses, més honorables i noblement realitzades que han sortit de la "Meca del Cinema". El seu èxit legítim, just, grandiós, ens feia preveure altres realitzacions per l'estil. I no ens equivocàrem...

Ara l'excellent director de "La usurpadora", John M. Stahl, evoca també una existència igualment gloriosa, igualment brillant, en portar al cinema l'espectacle magnífic i alliçonador de la vida de Maria Slodowska de Cúrie, la inventora del Ràdium, personatge aquest que ha tingut l'encert de confiar a una actriu de la bellesa serena, de la distinció d'Irene Dunne, veritable "dama" del cinema.

En aquest film tan densament prometedor, evocarem Maria Slodowska d'ençà de les seves dures jornades de Varsòvia, la seguírem en la seva arribada anònima a la Sorbona, en el seu encontre amb el seu admirat mestre i company devot, Pere Curie, i l'acompanyàrem a aquell històric hangar abandonat que fou el seu primer laboratori, on realitzaren les experiències inicials fins al descobriment del Ràdium.

L'esectacle deliciós, reconfortador, d'aquella vida dedicada enterament a l'amor de l'espòs admirat i a la ciència, vida senzilla i humil, tant, que la glòria fou per a ella com una gran sorpresa gairebé desagradable, ha de constituir una de les victòries més autèntiques del cinema...

El film en colors influirà la moda masculina?

El film en tecnicolor obliga els actors a vestir-se d'una manera totalment diferent en allò que es refereix al color.

Segons certs rumors, Menjou, considerat a Hollywood com a l'àrbitre de les elegàncies, està a punt de desencadenar una campanya. Reclama la possibilitat, per a l'element masculí, d'abandonar els seus tristos vestits i d'adoptar francament tons més clars, més vius fins i tot.

"Quan els homes hauran contemplat, durant un cert temps, films en colors i vestits de tonalitats diverses, se sentiran perfectament ridículs en veure llur fúnebre indumentària", ha declarat Menjou.

I potser assolirà convèncer algun dels seus contemporanis. Però aquesta moda, de la qual el menys que es pot dir és que serà poc pràctica sota cels menys benignes que els de Califòrnia, és molt costosa, perquè exigeix canvis freqüents.



Ha arribat la primavera... I les noies de Cinelàndia l'aprofiten per a refrescar-se i per a donar bells motius als fotògrafs de Califòrnia, que després escampen les suggestives fotografies per arreu del món. I no són solament les noies del conjunt les retratades. També hi han les «stars», com per exemple aquesta Dolores del Río que poden admirar a l'esquerra



El "Caio"



Pescador amb canya i guitarra

I ALTRES TIPUS DE LA PLATJA

PER
JAUME PASSARELL

DE les meves primeres incursions per la platja, del temps que jo era menut, en guardo el record de diversos pescadors.

El «Caio», un peixater, molt bona persona, home curt de paraules i llarg de fets, va ensenyar-me de pescar amb canya. Ell mateix va apariar la canya que jo havia de fer servir; hi va lligar el cordill i la ninya, i hi afegí l'ham, que, si no recordo malament, era dels que en deien de mitja mosca, i m'ensenyà quina mena de cucs calia escar-hi per a pescar les mabres.

Em digué:

—Llances el cordill a l'aigua, i claves la canya a la sorra. Aleshores només has de fer una cosa. Seure i esperar. Quan vegis que el cordill es posa tivant, t'alces i el treus. Potser sí que trobaràs un peix enganxat a l'ham.

De vegades li trobava. Altres, no. Com que m'avorria, bo i assegut, m'estimava més tenir la canya a la mà i esperar-me fins que el cordill era ben tivant.

El «Caio», en canvi, ja ho feia d'esma, i s'entretenia omplint-se la pelussera que tenia a les cames, i que semblava talment una verdissa, de grapats de sorra. Quan no, es portava una guitarra vella i la feia rondinar. Deia que ho feia per a ensopir els peixos.

—He sentit a dir que hi ha uns homes estranys que quan es posen a tocar el flaviol fan ballar les serps o bé les adormen. Jo ho vull provar amb les mabres.

Fou una casualitat extraordinària. Però a tots nosaltres ens semblà un miracle de la seva guitarra, el que va succeir després.

Una tarda, el «Caio» va comparèixer a la platja amb els estris de pescar apariats, una cassola enorme, i la guitarra. Vaig dir-li:

—«Caio», avui en portes una de cap.

—Sí —remugà a mitja veu—. Però no us vull dir de què es tracta.

—Digues-m'ho.

—No; ets massa xerraire.

—No ho diré a ningú; t'ho juro.

—Doncs, escolta... Vull emportar-me'n tot el peix que hi ha a la mar. Els donaré un concert. I tocaré coses noves per a enllaminir-los.

Aquell dia el «Caio», que era de tarannà sorrut, estava expansiu i els ulls, que normalment li dormien sota el rafalc espès de les celles, li brillaven com dos llumets.

Va repetir-me:

—...tocaré coses noves, i ja veuràs quina pesquera!

Escà els hams, va calar, clavà les canyes a la sorra, va omplir la cassola d'aigua, i es posà a manejar la guitarra.

La fe, degudament banyada amb uns quants arpegis recargolats, executats en caure la tarda, quan el sol frisa per amagar-se darrera les muntanyes negroses, fa miracles i, probablement, deu entendrir els peixos.

Feia molt poca estona, en efecte, que

remanava la guitarra, amb l'orella decantada al damunt, quan els cordills de les tres canyes que tenia clavades a la sorra tivaven d'una manera alarmant. S'aixecà d'una revolada i les va treure. A cada ham hi havia enganxada una mabra magnífica, que cuejava amb ràbia. I després d'aquestes, unes altres. I així durant tota la tarda, fins que es va fer fosc.

El «Caio» saltava i ballava, content com una criatura, per la sorra. Va omplir la cassola de mabres, i li hagueren de deixar una galleda per a poder posar-hi les que anava pescant. Al voltant seu es formà una rodona de tafaners, que contemplaven la cassola i la galleda amb admiració i enveja, alhora:

—Ja t'ho deia, Jaume, que les encantaria a totes —féu el «Caio»—, ja t'ho deia! Veus com era veritat?

Quan va ésser fosc va plegar. Desarmà les canyes, i arrambà la cassola i la galleda prop d'una barca. S'enfilà dalt de la proa i es posà a tocar la guitarra de nou. La seva silueta es retallava negra, davant la claror blanca de la lluna que havia sortit feia poc, del darrera de l'aigua. El concert va durar qui-sap-lo. En anar-nos-en cap a casa va dir-me:

—He preparat el terreny per demà.

El «Caio» estava mig boig d'alegria, i es comprèn. Hom va parlar amb admiració de la seva gesta, durant uns dies. Els pescadors i els peixaters el felicitaren. Se sentí una mena d'heroi de llegenda. I l'afició a tocar la guitarra se li exacerbà tant, que dia i nit no parava de fer-la funcionar.

★

—Vols venir a pescar al bou? —em digueren un dia a la platja.

Vaig fer-me explicar de què es tractava. Una volta sabut vaig dir que no. Es tractava de sortir, a la nit, amb dues barques per anar a pescar el peix que fos, fent parella. Els homes lliguen les xarxes a la capçana de popa i les arrosseguen mar endins, marençà o mar a través, fins que són plenes. Aleshores les hissen i les buiden a la barca.

Tornaríem l'endemà al matí. Era a l'hivern i feia molt fred. Vaig preferir anar-me'n a casa i esperar l'hora —les cinc o les sis de la tarda— de fer cap a cal «Pino», per a seure, ben calent, prop de la llar de foc, car aquell hivern hi cremaven tió ben ressec i s'hi estava d'allò més bé.

Un altre dia em convidaren per anar a sardinals i tampoc no vaig acceptar. M'acontentava esperant-los a la platja quan tornaven de pescar. Amb la cara que feien coneixia de seguida si portaven força peix o bé si havien fet «março». Quan arribaven plens, em feien l'ullet d'un tros lluny —un ullet ple d'espècies picants—, i quan havien fet «março» em deien «Hola!», a seques. Ens enteníem de seguida.

★

Corrent per la platja vaig conèixer bastants pescadors. Els que recordo més són: en «Gira-barres», en «Guerra a Déu» i en «Moble».

El primer era un home petitó, rabassut, ample de pit, que tenia unes mans molt peludes, i un nas vermell com una cirera de tomàtec, que li reia al mig del rostre. Era un home que rondinava sempre, i que per un tres i no-res ho girava tot de sotsobre, amb una grapada. En el fons era més bo que un tros de pa tou.

En «Guerra a Déu» era un renegaire desenfrenat. Empalmava els renecs sense engaltar. Quan s'adonava que hi havia a prop seu algú que s'esverava, encara en recargolava més. Quant al tarannà, es pot dir que era germà d'en «Gira-barres».

I en «Moble»? Aquest feligrès era un missaire. Quan sortia de casa seva per anar a la barca, travessava la via amb els braços creuats damunt del pit. Semblava que remugués, entre dents, una part de rosari. Era un dels pescadors més rics del poble. No anava mai al cafè, no fumava, no bevia, ni anava al teatre ni al cinema; era, en fi, un home que no gastava un cèntim. En canvi, assistia a totes les processons, exhibint un ciri enorme —hom deia, però, amb sornegueria, que sempre feia servir el mateix—, i caminant enravanat, talment com si s'hagués empassat una escombra.

Recordo també un vidrier, aferrissat pescador de llobarros amb canya, el qual lligava, amb una ninya i prop de l'ham, un tros de cristall de roca. Deia que el cristall encegava els llobarros, i que així s'enganxaven més fàcilment. Per aquest procediment —segons deia— n'havia pescats a milers. Ningú, però, no els havia vist. I quan ho explicava, els que l'escoltaven reien per sota el nas.

En vaig conèixer molts més, de pescadors, però els anys els han esborrats de la meva memòria.

ELS AMERICANS ES QUEIXEN D'ENGREIXAR-SE MASSA...

ES QUE TENEN MASSES AUTOS I ASCENSORS

AIXI ho afirmen, almenys, certs diaris d'Amèrica en aquest moment.

Tots els que han anat als Estats Units ho han constatat. Els joves d'ambdós sexes hi són més aviat prims i d'aire esportiu. Només s'observa una tendència a l'obessitat en els senyors de cinquanta anys, principalment entre la gent de negocis.

Si els «businessmen» americans s'engreixen exageradament i es queixen d'afeixugar-se, cal versemblantment cercar-ne la raó en un altre lloc que en els excessos alimentaris. Es menja més aviat malament als Estats Units i generalment massa de pressa. Es aquesta una de les causes ordinàries dels ventres grossos en la gent que ha renunciat als esports actius. Perquè des d'aquest punt de vista les apacibles passejades del golf no compten gens.

Hi ha una raó molt més evident. Es que amb la difusió de l'automòbil (un per set famílies, diuen) i l'ús generalitzat dels ascensors, gairebé ningú ja no va a peu ni puja escales. I aquest darrer exercici, acompanyat d'una bona gimnàstica respiratòria, és un dels mitjans més segurs per a fer desaparèixer el ventre.



—Agafa't bé, rateta, que em penso que aniré per terra.

(De LE RIRE (1898), París)

ANTONI TXÉKHOV

El prometatge

FARSA EN UN ACTE

Traducció catalana de
LINA SITJES

ESCENA PRIMERA

Una sala a casa de Txubukov

TXUBUKOV i LOMOV (aquest amb frac i guants blancs)

TXUBUKOV (*sortint a l'encontre de Lòmov*).—Déu meu, a qui veig? Ivan Vassiliévitch! quina sort que tinc! (*Li estreny la mà.*) Mare meva, i quina sorpresa més gran! I doncs, com esteu?

LOMOV.—Bé, gràcies; i vós?

TXUBUKOV.—Perfectament, àngel meu, gràcies a les vostres pregàries. Asseieu-vos, si us plau... Ai, mareta meva!... Està molt mal fet això d'oblidar els veïns... Però, amic meu, per què veniu oficialment? De frac?... Guants blancs i etcètera, etcètera... Que potser aneu a una altra banda, tresor meu?

LOMOV.—No, només vinc a casa vostra, estimat Estefani Estefanovitch.

TXUBUKOV.—Doncs per què veniu de frac, encant meu? Amb el vestit de cada dia n'hi ha prou.

LOMOV.—Ja us diré el que passa. (*L'agafa pel braç.*) Vinc a casa vostra, estimat Estefani Estefanovitch, per demanar-vos una cosa. He tingut l'honor, moltes vegades, d'implorar que m'ajudéssiu, i vós sempre... ai, no sé com dir-ho... excuseu-me, estic molt nerviós... Voldria beure una mica d'aigua, estimat Estefani Estefanovitch. (*Beu.*)

TXUBUKOV (*a part*). — Em ve a demanar diners, però no me'n treurà ni un. (*A Lòmov.*) Per què esteu nerviós, tresor?

LOMOV.—Veureu, Ouvejai Estefanovitch... perdó... Estefani Ouvajaievitch... Es ben veritat que estic nerviós, ja ho veieu... (1) Acabem d'una vegada... només vós em podeu ajudar, encara que potser jo no he fet res perquè vós m'ajudéssiu... i encara que no tingui el dret de comptar amb vós...

TXUBUKOV.—Mare meva, quanta història! Parleu!... Què hi ha?

LOMOV.—De seguida... un minut... Es... que vinc a demanar la mà de la vostra filla Natàlia Estefanovna.

TXUBUKOV.—Mareta meva del meu cor! Ivan Vassiliévitch! Repetiu-ho; em sembla que no ho he entès bé.

LOMOV.—Tinc l'honor de demanar...

TXUBUKOV.—Minyó meu... Estic molt content i etcètera, etcètera. Heu's aci, precisament, i etcètera, etcètera (*L'abraça i el besa.*) Fa molt de temps que ho desitjo, això. Ha estat el meu constant desig. (*Plora.*) I us he estimat sempre, àngel meu, com si em fóssiu fill. Que Déu us doni, a tots dos, amor, acord, i etcètera, etcètera... Jo ho he desitjat molt... Què hi faig plantat aci com un estaquirot?... M'heu deixat estabornit, completament estabornit. Oh! Estic content de tot cor! Vaig a cridar la Natatxa i etcètera, etcètera...

LOMOV. — Estimat Estefani Estefanovitch, penseu que em dirà que sí?

TXUBUKOV.—A un galant minyó com sou vós ella diria que no?... Faria una juguesca que està enamorada com una ximpleta. Vinc de seguida. (*Surt.*)

ESCENA II

LOMOV (sol)

LOMOV. — Tinc fred... tremolo com si m'hagués d'examinar... Per això, el principal és decidir-se. Si m'hi penses gaire, si dubtés, si en parlés massa, si esperés l'ideal o el veritable amor, no em casaria mai... Brrr... Quin fred que fa!... Natàlia Estefanovna és una excel·lent mestressa de casa, no és lletja, és instruïda... què més puc desitjar?... Amb tot estic tan nerviós que ja em comencen a xiular les orelles. (*Beu aigua.*) Jo no puc quedar-me solter... Primerament ja tinc trenta-cinc anys, una edat crítica, segons diuen... després, em cal una vida normal, regular: estic malalt del cor, tinc palpitacions; sóc irascible i de seguida m'exalto. A vegades els llavis em tremolen i la parpella dreta em fa un "tic, tic, tic, tic"... Però la cosa més grossa que em passa és quan me'n vaig a dormir; així que m'acotxo i em comença a endormiscar, pam!, alguna cosa se'm desprèn del costat esquerre i em repercuteix a l'espatlla i al cap; és terrible! Salto del llit, com un boig, camino una mica i em torno a acotxar; però tot just m'endormisco que el cantó esquerra reprèn, pam!... I així una vintena de vegades.

ESCENA III

NATALIA ESTEFANOVNA i LOMOV

NATALIA (*entrant*).—Ah! Sou vós? I el papà que em diu: Vés que hi ha un marxant que vol mercadejar. Bon dia, Ivan Vassiliévitx!

LOMOV.—Bon dia, estimada Natàlia Estefanovna.

NATALIA.—Perdoneu que vagi amb davantal; estàvem triant pèsols per posar-los a secar. Com és que feia tant de temps que no havieu vingut? Asseieu-vos, si us plau. (*Seuen.*) Voleu esmorzar?

LOMOV.—No, gràcies, ja ho he fet.

NATALIA.—Fumeu... Aci hi ha els llumins... Fa un temps magnífic, avui, i ahir aquella manera de ploure que no va deixar fer res als jornalers!... Quant de fenc heu segat? Figureu-vos que jo m'he malfiat i he fet segar tota la prada! I no estic tranquil·la del tot, encara; tinc por que el fenc es podreixi. Ja aniria millor si poguéssim esperar... Però i ara! Que aneu mudat! Vetaci una cosa nova! Que aneu a ballar, potser? Entre parèntesi: féu molt de goig!... Digueu-me la veritat, per què aneu tan elegant?

LOMOV (*nerviós*).—Ja veureu, estimada Natàlia Estefanovna... és que m'he decidit de demanar que m'escolteu. Segurament que us quedareu parada, i potser també us enutjareu; però jo... (*A part.*) Tinc un fred terrible!

NATALIA.—Què us passa? (*Pausa.*) Digueu.

LOMOV.—Procuraré acabar aviat. Ja sabeu, estimada Natàlia Estefanovna, que fa molt de temps, de quan era petit, que tinc l'honor de conèixer la vostra família. Ja sabeu, també, que vaig heretar una terra de la meva tia (al cel sia) i del seu marit, i he tingut sempre un gran afecte per la vostra mare i pel vostre pare. Les famílies Lòmov i Txubukov han tingut sempre unes bones relacions d'amistat i diré que, potser, en certa manera, relacions de parentiu. I, tal com us digneu saber, la meva terra està tocant la vostra. Recordeu, si us plau, els meus Petits-Prats-del-Bou, que són junt al vostre bosc de bedolls...

NATALIA.—Perdoneu la interrupció: Heu dit "Els meus Petits-Prats-del-Bou"... Es que són vostres?

LOMOV.—Meus, senyoreta.

NATALIA.—Ah! Vetaquí una de bona! Els Petits-Prats-del-Bou són nostres, no pas vostres.

LOMOV.—No; són meus, estimada Natàlia Estefanovna.

NATALIA.—No en volia saber d'altra!... I com és que són vostres?

LOMOV.—Com?... Jo parlo dels Petits-Prats-del-Bou, aquells que s'endinsen en un recó, entre el vostre bosc de bedolls i la Maresma cremada.

NATALIA.—Sí, sí... però són nostres.

LOMOV.—No; esteu equivocada, estimada Natàlia Estefanovna; són meus.

NATALIA.—Però què us empatolleu, Ivan Vassiliévitx!... I fa gaire temps que són vostres?

LOMOV.—Que si fa gaire temps?... Del meu record sempre ho han estat.

NATALIA.—Perdoneu, em sembla que no.

LOMOV.—Si consta en una acta i tot, estimada Natàlia Estefanovna. Es veritat que els Petits-Prats-del-Bou fa temps que van estar en litigi, però, ara, és sabut de tothom que són meus. No hi ha volta de full sobre això. Escolteu-me, si us plau. L'àvia de la meva tia (al Cel sia) va deixar aquests Petits-Prats-del-Bou als masovers de l'avi del vostre pare, i els ho va deixar de franc i sense assenyalar termini perquè els masovers de l'avi del vostre avien fet una cuita de maons per ella. Els masovers de l'avi del vostre pare van gaudir durant quaranta anys seguits dels Petits-Prats-del-Bou, i es van acostumar a considerar-los com a propis, però al moment de l'emancipació...

NATALIA.—No és ben bé com ho dieu, això. El meu avi i el meu besavi explicaven que llurs terres s'estenien fins la Maresma cremada. Dit d'una altra manera: els Petits-Prats-del-Bou

PERSONATGES

ESTEFANI ESTEFANOVICH TXUBUKOV, **propietari.**
NATALIA ESTEFANOVNA, **filla de Txubukov.**
IVAN VASSILIEVITX LOMOV, **veí de Txubukov, propietari rural, de bon veure, gras. S'escolta molt.**

(L'acció passa a la propietat de Txubukov)

eren nostres. I no hi ha res a discutir sobre això. No entenc com teniu ganes de buscar raons; és tan desplaent!

LOMOV. — Us ensenyaré els papers, Natàlia Estefanovna.

NATALIA.—No... En bona fe que us voleu riure de mi... o potser em voleu fer enfadar!... Quina sorpresa!... Posseïm aquesta terra fa prop de tres-cents anys, i de sobte ens fan saber que no és nostra. Ivan Vassiliévitx, perdoneu-me, però no ho puc creure... No m'interessen aquests Petits-Prats... total amiden unes cinc mujades i valen uns quatre-cents rubles... però la injustícia em revolta. Digueu el que vulgueu, però no puc suportar la injustícia.

LOMOV.—Us prego que em perdoneu! Els masovers de l'avi del vostre pare, com ja he tingut l'honor de dir-vos, van fer els maons per l'avia de la meva tia (al Cel sia). L'àvia de la meva tia, volent-los-ho agrair...

NATALIA.—Avia, avi, tia... No us entenc de res... Els Petits-Prats són nostres, veliaquí!

LOMOV.—Són meus, senyoreta.

NATALIA.—Són nostres! Encara que us passéssiu quinze dies intentant de comprovar-ho, encara que us poséssiu una dotzena de fracs, són nostres, nostres, nostres!... No cobdicio l'heretat dels altres, però no vull perdre la meva. Preneu-ho com vulgueu!

LOMOV.—No necessito els Petits-Prats, Natàlia Estefanovna, però és per principi. Si vós els voleu, permeteu-me que us els ofereixi.

NATALIA.—Jo també us els puc oferir; són meus! Tot això és molt estrany, Ivan Vassiliévitx. Fins ara us teniem per un bon veí, per un amic. L'any passat us vam deixar la màquina batredora i per culpa d'això no vam poder batre fins el novembre; i ara us comporteu amb nosaltres com un gitano. M'oferiu la meva pròpia terra! Perdoneu, això no és tractar amb veïns; això és... desvergonyiment!

LOMOV.—Segons vós, jo sóc un usurpador? Senyoreta, mai no m'he apropiat de les terres d'altri i no permetré que ningú me n'acusi. (*Va ràpidament vers el gerro de l'aigua i beu.*) Els Petits-Prats-del-Bou són meus!

NATALIA.—No és veritat! Són nostres.

LOMOV.—Són meus!

NATALIA.—Així no és veritat! I us ho provaré. Avui mateix enviaré els meus segadors als Petits-Prats-del-Bou.

LOMOV.—Què?

NATALIA.—Avui mateix els meus segadors hi aniran.

LOMOV.—Jo els faré retirar així que hi arribin.

NATALIA.—No gosareu fer-ho!

LOMOV (*portant-se la mà al cor*).—Els Petits-Prats-del-Bou, són meus. Ho compreneu? Són meus!

NATALIA.—Us prego que no crideu tant. Podeu cridar fins enronquir de ràbia a casa vostra, però ací us demano de no extralimitar-vos.

LOMOV.—Senyoreta, en té la culpa aquest horrible, aquest dolorós bategament del cor; si les artèries no em batessin així dins els polsos, us parlaria d'altra manera. (*Crida.*) Els Petits-Prats-del-Bou, són meus!

NATALIA.—Nostres!

LOMOV.—Meus!

NATALIA.—Nostres!

LOMOV.—Meus!

ESCENA IV

Els mateixos i TXUBUKOV

TXUBUKOV (*entrant*).—Què hi ha? Per què crideu?

NATALIA.—Papà, explica, si et plau, a aquest senyor a qui pertanyen els Petits-Prats-del-Bou, si a ell o a nosaltres.

TXUBUKOV (*a Lòmov*).—Ratolinet meu, els Petits-Prats són nostres.

LOMOV.—Feu-me el favor, Estefani Estefanovitch, de dir-me com és que són vostres? Sigueu vós, almenys, un home raonable. L'àvia de la meva tia (al Cel sia) va deixar, per un temps, els Petits-Prats als masovers del vostre avi; els masovers es van gaudir durant quaranta anys i s'hi acostumaren com a llur pròpia terra, però al moment de l'Emancipació...

TXUBUKOV.—Permeteu-me, tresor meu. Oblideu que precisament els masovers no pagaven res a la nostra àvia, i altres coses semblants, perquè els Petits-Prats aleshores estaven en litigi, i etcètera, etcètera. Mes avui tots els gossos saben, sense cap dubte, que són nostres. Què no n'heu vist el plànol?

LOMOV.—Jo us provaré que són meus!

TXUBUKOV.—No ho provareu pas, estimat.

LOMOV.—Sí, que ho provaré!

TXUBUKOV.—Mareta meva, perquè crideu així? Cridant no proveu res, precisament. No vull res del vostre, però tampoc no vull abandonar el meu. Per què us hauria de fer aquest present? Si hem arribat a aquest punt, estimat meu, i porteu la intenció de disputar-me els Petits-Prats i etcètera, etcètera, abans que a vós, els donaré al masover. S'ha acabat!

LOMOV.—No comprenc amb quin dret regalaríeu la propietat d'un altre.

TXUBUKOV.—N'hi ha prou que jo sàpiga si en tinc el dret o no... I precisament, jove, no estic avesat que em parlin amb aquest to. i etcètera, etcètera. Jove, us doblo l'edat i us prego de parlar-me sense nerviosismes i altres coses semblants.

LOMOV.—No, vós em preneu per un imbècil i us rieu de mi... Dieu que la meva terra és vostra, i necara voleu que conservi la sang freda i que us parli amb bonhomia. Els bons veïns no es comporten així. Estefani Estefanovitch. Vós no sou un veí, sou un usurpador!

TXUBUKOV.—Què? Què heu dit?

NATALIA.—Papà, envia de seguida els segadors als Petits-Prats.

TXUBUKOV (*a Lòmov*).—Què heu dit, senyor?

NATALIA.—Els Petits-Prats són nostres! No cediré; no cediré; no!

LOMOV.—Ja ho veurem això. Us demostraré, per justícia, que són meus.

TXUBUKOV.—Per justícia? Ah! Us podeu fer vostre el tribunal, i altres coses semblants. Ho podeu! Us conec! Buscareu, precisament, un pretex per pledejar, i etcètera, etcètera... Trapella! Tota la vostra raça ha estat enredaire! Tota!

LOMOV.—Us prego de no insultar la meva família! En la família dels Lòmov tots han estat honrats, i ni un no ha hagut de passar per un judici de dilapidació, com el vostre oncle.

TXUBUKOV.—En la família dels Lòmov tots han estat boigs.

NATALIA.—Tots, tots, tots!

TXUBUKOV.—El vostre avi es va beure el seny i la vostra tia petita, Nastàsia Mikailovna, per no nomenar-ne d'altres, va fugir amb un arquitecte, i etcètera, etcètera.

LOMOV.—I la vostra mare era contrafeta. (*Es porta la mà al cor.*) Una punxada al costat... i ara em retruny al cervell... Germanets meus!... Aigua!

TXUBUKOV.—El vostre pare era un jugador i un golafre.

NATALIA.—I la vostra tia una xafardera, com n'hi ha poques.

LOMOV.—No em sento la cama esquerra... Vós sou un intrigant!... Oh! el meu cor!... I no és cap secret per ningú que abans de les eleccions heu tra... Quantes llumenetes que veig!... On és el meu capell!

NATALIA.—Sou un vil, un groller, un poca-vergonya!

TXUBUKOV.—I vós, mateix, precisament, sou un hipòcrita i un ximple! Sí, senyor!

LOMOV.—Ah! Heus- ací el meu barret!... El meu cor... On he d'anar? On és la porta? Oh!... Em sembla que em moro. La cama em vacil·la. (*Va cap a la porta.*)

TXUBUKOV (*darrera Lòmov*).—I no torneu a posar mai més els peus en aquesta casa!

NATALIA.—Aneu per la justícia! Ja ho veurem!

ESCENA V

TXUBUKOV i NATALIA

TXUBUKOV.—Que vagi al diable! (*Camina agitadament*).

NATALIA.—Quin miserable! I després d'això creieu en els bons veïns!

TXUBUKOV.—Coquí! Espanta-ocells!

NATALIA.—El monstre! S'apropia d'una terra i encara gosa denigrar!

TXUBUKOV.—I aquest murri encara s'atreveix a venir per demanar... Ja et dic jo!...

NATALIA.—Què ha demanat?

TXUBUKOV.—Com? No ho saps? Ha vingut a demanar la teva mà.

NATALIA.—La... meva... mà?... I per què no ho has dit de seguida?

TXUBUKOV.—Si s'ha posat el frac per venir! Poca-solta! Liró!

NATALIA.—A mi?... M'ha demanat per casar-se?... Ah (*Es deixa caure a la butaca i gemega.*) Feu-lo tornar! Tornar! Ah! Que torni!

TUBUKOV.—Qui ha de tornar?

NATALIA.—De seguida, de seguida! Em trobo malament!... Feu-lo tornar! (*Li agafa una crisi nerviosa.*)

TXUBUKOV.—Què? Què pretens? (*S'agafa el cap.*) Sóc un malaurat. Em mataré! Em penjaré!... Em martiritzen!

NATALIA.—Em moro! Feu-lo tornar!

TXUBUKOV.—Si això no és tenir desgràcia!... (*Escup de despit.*) De seguida. No bramis més. (*Surt.*)

NATALIA (*sola, plorant*).— Què hem fet!... Feu-lo tornar! Tornar!...

TXUBUKOV (*entrant corrent*).—Ja ve de seguida i etcètera, etcètera. Que el dimoni se l'emporti! Uf! Parla-li tu! Jo no en tinc ganes.

NATALIA.—Feu-lo venir!

TXUBUKOV (*cridant*).—Ja ve, et dic! Ah! Quina pega, Déu meu, ésser pare d'una filla casadora! Em tallaré el coll i així em podré contenir! L'hem insultat, l'hem escarnit, l'hem tret de casa... i ets tu qui ho ha fet... tu!

NATALIA.—No, has estat tu!

TXUBUKOV.—I encara és culpa meva, precisament... (*Apareix Lòmov a la porta.*) Bé! Parla-l'hi! (*Surt.*)

ESCENA VI

NATALIA ESTEFANOVNA i LOMOV

LOMOV (*entrant tot deprimit*).—Tinc un terrible bategament de cor... la cama no em funciona... sento punxades al costat...

NATALIA.—Perdoneu-nos, Ivan Vassiliévitch, ens hem deixat endur pel geni... I ara me n'he recordat: els Petits-Prats-del-Bou són vostres, realment.

LOMOV.—El cor em bat d'una manera horrible... Els meus Petits-Prats... Els dos ulls em fan pampallugues...

NATALIA.—Els Petits-Prats són vostres, vostres... Asseieu-vos. (*S'asseuen.*) Us hem fet un tort...

LOMOV.—Es per principi... no és per la terra... és per principi...

NATALIA.—Precisament, per principi... Parlem d'una altra cosa.

LOMOV.—Altrament, en tinc proves. L'àvia de la meva tia (al Cel sia), va deixar als masovers de l'avi del vostre pare...

NATALIA.—No em parlem més d'això; prou!... (*A part.*) No sé per on començar... (*A Lòmov.*) Anireu a caçar aviat?

LOMOV.—Els galls salvatges, estimada Natàlia Estefanovna? Em penso que començaré així que haurem segat el blat. Ah! no n'heu sentit dir res? Figureu-vos quina pena! El meu Ogadai, que ja us digneu conèixer, coixeja.

NATALIA.—Quina llàstima! I de què?

LOMOV.—No ho sé pas... em penso que li han trepitjat la pota, o potser els altres gossos l'han mossegat. (*Sospira.*) El meu gos millor, i no parlem del que m'ha costat. En vaig pagar cent vint-i-cinc rubles a Mirónov.

NATALIA.—El vàreu pagar molt car, Ivan Vassiliévitch.

LOMOV.—Segons el meu parer és una bona compra. Un gos magnífic!

NATALIA.—Papà va comprar el seu Otkatai per vuitanta cinc rubles, i Otkatai és força millor que el vostre Ogadai!

LOMOV.—Otkatai millor que Ogadai? Creieu-vos-ho! (*Riu.*) Otkatai millor que Ogadai!

NATALIA.—Millor, evidentment! Otkatai és jove, és veritat, encara no és un gos format del tot, però tant de formes com de caminars no n'hi ha pas de millor ni a casa de Voltchanieski.

LOMOV.—Permeteu-me, Natàlia Estefanovna, però oblideu que té la barra curta, i un gos que tingui la barra curta no emboca prou.

NATALIA.—Es la primera vegada que ho sento dir. La barra curta!

LOMOV.—Us asseguro que té la barra de sota més curta que l'altra.

NATALIA.—Què l'heu amidat?

LOMOV.—Sí, l'he amidat... Per empaitar una bèstia és bo... però per portar-la, dubto que ho pugui fer.

NATALIA.—Primerament, el nostre Otkatai té el pèl llarg i és fill de Zapriagai i d'Estameska; en quant el vostre petener no se li pot definir la raça...; després, és vell i lleig com un rossí.

LOMOV.—Vell!... No el canviari pas per cinc dels vostres Otkatai... I ara!... Ogadai és un gos... i Otkatai... si fa riure de parlar-ne. Si de gossos com el vostre Otkatai se'n troben a cada pas; amb vint-i-cinc rubles seria ben pagat.

NATALIA.—Avui, Ivan Vassiliévitch, esteu posseït pel dimoni de la contradicció. De primer us imagineu que els Petits-Prats-del-Bou són vostres; després que Ogadai és millor que Otkatai. A mi no m'agrada que la gent digui el que no pensa... Vós sabeu perfectament, que Otkatai val cent vegades més que el vostre... imbecil d'Ogadai. Aleshores, per què dieu el contrari?

LOMOV.—Ja veig, Natàlia Estefanovna, que em preneu per un cec o per un imbécil. Però ja ho compreneu que el vostre Otkatai té la barra curta.

NATALIA.—No és veritat!

LOMOV.—Té la barra curta!

NATALIA (*cridant*).—No és veritat!

LOMOV.—Per què crideu, senyoreta?

NATALIA. — Perquè dieu aquestes absurditats. Això és revoltant! Ja és hora de donar la bola a l'Ogadai i el compareu amb l'Otkatai!

LOMOV.—Perdoneu; no puc continuar aquesta discussió... tinc un bategament de cor.

NATALIA.—He remarcat que els caçadors que discuteixen més són aquells que hi entenen menys.

LOMOV.—Senyoreta, us demano que calleu... el cor m'esclata... (*Crida.*) Calleu!

NATALIA.—No callaré fins i tant que convingueu que Otkatai és cent vegades millor que el vostre Ogadai!

LOMOV.—Cent vegades pitjor! Que rebenti el vostre Otkatai... Els meus polsos, el meu ull, la meva espatlla...

NATALIA.—L'animalot del vostre gos no té necessitat de rebentar-se; ja prou que n'està.

LOMOV (*plorant*).—Calleu!... Tinc una ruptura de neurisme.

NATALIA.—No callaré pas.

ESCENA VII

Els mateixos i TXUBUKOV

TXUBUKOV.—Què és el que passa, encara?

NATALIA.—Papà, digues sincerament, amb tota consciència, quin gos és millor: el nostre Otkatai o el seu Ogadai?

LOMOV.—Estefani Estefanovitx, us ho prego, només digueu això: el vostre Otkatai té la barra curta o no? Sí o no?

TXUBUKOV.—I només és això? Quina importància!... Però no hi ha un gos millor en tot el districte.

LOMOV.—Mireu, el meu Ogadai és millor, amb tota consciència.

TXUBUKOV.—No us ennerviosiu, tresor meu... Permeteu-me... El vostre Ogadai té, precisament, les seves qualitats... Es de pura raça, té les potes fermes, i és rodó de costat i etcètera, etcètera. Però aquest gos, si ho voleu saber, té dos defectes capitals: és vell i té el morro curt.

LOMOV.—Excuseu-me, tinc els bategaments de cor... Anem als fets: Recordeu-vos, si us plau, que en les Herbes de la Morassina, el meu Ogadai estava morro a morro amb el Razmakai del comte, i el vostre Otkatai es trobava una vesta enrera.

TXUBUKOV.—Si s'havia quedat enrera fou perquè el cavallerís del comte li havia pegat un cop de fuet.

LOMOV.—I amb raó! Tots els gossos corrien darrera la guineu i Otkatai s'entretenia empaitant un moltó.

TXUBUKOV.—Això no és veritat, senyor!... Colominet, jo sóc viu de geni; també, precisament, us prego que acabem de discutir. Hi ha perdó perquè cadascú està gelós del gos de l'altre. Sí! Cadascú està gelós. I vós mateix esteu net de pecat? Bon punt, precisament, remarqueu que un gos és millor que el vostre Ogadai, comenceu a dir: això i allò, etcètera, etcètera... Veieu, jo em recordo de tot!

LOMOV.—I jo també me'n recordo!

TXUBUKOV (*imitant-lo*).—"I jo també me'n recordo!" I de què us recordeu?

LOMOV.—Tinc les palpitacions... la cama no em vull servir... no puc més.

NATALIA (*imitant-lo*).— "Tinc les palpitacions!"... Quin caçador n'hi ha de vós! Més valdria que restéssiu vora l'estufa de la cuina a matar escarbats, i no anar a la caça de la guineu. "Les palpitacions!"

TXUBUKOV.—Es veritat; quin caçador sou vós! Amb les vostres palpitacions, precisament, fóra millor que us quedéssiu a caseta i no cavalcar sobre una sella! Si encara caceu només ho feu per discutir i molestar els gossos dels altres, i etcètera, etcètera!... M'he deixat endur... Deixem-ho córrer... Vós no sou, precisament, tot un caçador!

LOMOV.—I vós... el sou?... Només aneu a cacera per fer-vos ben veure del comte i per intrigar... Ah! el meu cor!... Sou un intrigant!

TXUBUKOV.—Què? Que sóc un intrigant? (*Crida.*) Calleu!

LOMOV.—Un intrigant!

TXUBUKOV.—Trinxeraire! Mocós!

LOMOV.—Gata-maula! Jesuïta!

TXUBUKOV.—Calla o et mataré amb un mal fusell com un perdigot! Mona!

LOMOV.—Tothom sap que... oh! el meu cor... La vostra dona us ataconava... La meva cama... els meus polsos... Veig tot de llumenetes!... Em desmaio, caic!

TXUBUKOV.—I tu? Tu estàs sota les sabatilles de la teva majordoma.

LOMOV.—Ja està, ja està, ja està... El cor se m'ha trencat... l'espatlla s'ha desprès... On és la meva espatlla?... Em moro! (*Cau en una butaca.*) Un metge! (*Es desmaia.*)

TXUBUKOV.—Xerraire! Nodrissó! Faldilletes!... Em trobo malament... (*Beu aigua.*) Em trobo malament!

NATALIA.—Quin caçador sou vós! Si ni sabeu tenir-vos a cavall! (*A son pare.*) Papà, què hi ha? Papà, mira, papà! (*Xiscla.*) Ivan Vassiliévitch! Es mort!

TXUBUKOV.—Em trobo malament!... Se'm trenca la respiració... Aire!

NATALIA.—Es mort? (*Estira Lòmov per la màniga.*) Ivan Vassiliévitch! Ivan Vassiliévitch! Què hem fet! Es mort! (*Es deixa anar en una butaca.*) Un doctor!... Un doctor! (*Crisi nerviosa.*)

TXUBUKOV.—Oh! Què hi ha? Què vols tu, ara?

NATALIA.—Es mort!... Es mort!

TXUBUKOV.—Qui és mort? (*Anant a mirar Lòmov.*) Es mort de debò! Senyor, Senyor! Aigua! Un metge! (*Acosta un vas a la boca de Lòmov.*) Beveu... No, no beu... Així, doncs, és mort, i altres coses semblants! Sóc el més dissortat dels homes! Per què no m'he engegat un tret al cervell? Per què encara no m'he tallat la gorja?... Què és el que espero? Doneu-me un ganivet! Doneu-me una pistola! (*Lòmov es belluga.*) Ressuscita, em penso... Beveu aigua... és aci...

LOMOV.—Veig moltes llumenetes... boira... on sóc?

TXUBUKOV.—Caseu-vos de seguida!... I aneu al diable! Ella accepta! (*Ajunta les mans de Lòmov i les de la seva filla.*) Ella accepta i altres coses semblants. Jo us beneeixo i etcètera, etcètera... Però deixeu-me tranquil!

LOMOV (*aixecant-se*).—Què? Qui?...

TXUBUKOV.—Ella accepta. Apa, abraceu-vos i aneu al botavant!

NATALIA (*gemegant*).—Es viu? Sí, sí, accepto...

TXUBUKOV.—Abraceu-vos!

LOMOV.—Eh? Qui? (*Abraça Natàlia.*) Molt agradable... Permeteu... Què hi ha?... Ah! Ja me'n recordo... el cor... milers de llumenetes... Sóc feliç, Natàlia Estefanovna! (*Li besa la mà.*) No em sento més la cama.

NATALIA.—Jo... també sóc feliç.

TXUBUKOV.—Quin pes m'he tret de sobre!... Uf!

NATALIA.—Però... mentrestant conveniu, almenys en aquest moment, que Ogadai no és tan bo com Otkatai.

LOMOV.—Es millor!

NATALIA.—Pitjor!

TXUBUKOV.—Heu's aci la felicitat conjugal que comença! Porteu xampany! Porteu xampany! (*Cridant vers la porta.*)

LOMOV.—Millor!

NATALIA.—Pitjor!

TXUBUKOV.—El xampany!... el xampany!...

CORTINA

Visca el TEATRE!

Els que dormen

Una nit, al Théâtre-Français, Alexandre Dumas, pare, assegut al costat del també autor teatral Soumet, veié un espectador adormit en la seva butaca durant una obra d'aquest darrer:

—Fixeu-vos —digué Dumas al seu collega— l'efecte que produeixen les vostres comèdies.

A l'endemà, hom representava una comèdia de Dumas; l'autor se la mirava des del costat de l'orquestra... De cop i volta, Soumet li toca l'espatlla, li ensenya un senyor que dormia a primera fila i li diu, d'un to agre-dolç:

—Fixeu-vos, estimat Dumas, que hom pot també dormir escoltant la vostra prosa...

—Ep! —protesta Dumas—: és l'espectador d'ahir, que encara no s'ha despertat!

S'hi ha de néixer?

André Maurois, el famós escriptor, fa uns mesos estrenà «Victòria Regina» en un teatre parisenc. I, poques setmanes després, confessava a un periodista:

«Gairebé estic resolt a no fer mai més teatre. M'he adonat que el teatre és veritablement un ofici, un ofici particular i molt complex, al qual és necessari haver-se iniciat molt jove... I, decididament, no crec que sigui el meu.»

Els enemics del teatre

Com ja ha estat dit, tres teatres barcelonins han sofert els efectes dels bombardeigs. Pel que es veu, Talia és també un dels objectius militars que persegueixen els facciosos...

Ara, que el teatre també és perseguit per molts d'altres que es diuen els seus amics i mantenedors. Perquè, resulta que, víctimes d'aquests bombardeigs, han mort, precisament, una temporada catalana — la de l'Espanyol—, i una temporada de comèdia castellana en la qual hom anava a representar Lope de Vega.

En canvi, una obra positivament analfabeta, foragitada del seu teatre per les bombes, ha trobat immediatament nou eixoplug en un altre local.

Guerrillers del teatre

Es esperat amb un gran interès el «Teatre de i per a la Guerra» que ha muntat la Federació Catalana de Societats de Teatre Amateur.

L'interès aquest, entre els aficionats, ha anat en augment pel fet d'haver sortit ja al carrer, sense pena ni glòria, les Guerrilles Teatrals del Ministeri d'Instrucció Pública del Govern de la República.

¿Seran més sortosos els guerrillers del teatre catalans? Vet-aci la pregunta que ha restat en l'aire. Amics de la F. C. de S. de T. A., la solució, quan?

Malalt del teatre

Una publicació francesa ha obert una enquesta sobre el teatre literari... i l'altre.

A casa nostra, només podríem obrir-la sobre «l'altre».

A París, han estat interrogats uns quants literat sdels que honoren el teatre. Entre ells, Jean Cocteau, el qual ha declarat que per a ell el teatre és un vici, com per a altres el joc. «Cal estar malalt per a estimar el teatre tant com jo l'estimo!», ha dit.

I, entre les seves altres profecies curioses, aquesta:

«Aviat el cinema serà en relleu i en colors. Aleshores el teatre coneixerà una gran època. Car hom preferirà de bell nou la transposició a la simple realitat. El teatre és el lloc de la infantesa. Per això, el públic popular és encara avui l'únic capaç d'emocionar-se.

VESTIT NOU

La conta Bernard Shaw.

Un belga, en el temps en que el marc estava a cap preu, decidí anar a Alemanya a comprar-se un vestit. Com que la duana era molt severa, es posà un vestit ben vell, que es proposà llançar, ja en el tren, un cop tingués el bell vestit nou.

Feta la compra, pujà al vagó i quan el tren està en marxa, obra la finestreta i llança ràpidament a fora l'americana i el pantaló vells. Obra la caixa del sastre alemany i... maleït sigui! S'havia oblidat els pantalons!



—Surt de la gàbia, si ets valent!

(De PRAGER PRESSE. Praga)

ELS INNOVADORS

Al Liceu han fet «La Verbena de la Paloma». Una extraordinària «Verbena de la Paloma», naturalment, com correspon a la categoria del teatre. Sobretot, la direcció de la temporada ha apretat en la presentació. El nom del director d'escena figurava al cartell en caràcters grossíssims.

Però, ai!, que la malfiança dels espectadors començà ja en veure uns decorats «nouveau styl», a través dels quals era impossible reconéixer el Madrid de Breton. I, la crítica ja esdevingué pura ironia, quan el manubri del 1894 s'arrencà amb les notes de la «Katiuska»!

TIPUS POPULARS

Parlarem avui d'uns quants tipus populars més dels quals no vàrem parlar en el nostre article anterior sobre aquest tema.

EN GARIBALDI.—Era un captaire italià coix que portava un orgue penjat al coll, el qual tocava per a implorar almoina. Segons explicava, era un mutilat de guerra de les hosts garibaldines, però no era cert; va resultar esguerrat d'un accident de treball. Cantava himnes militars i amb la seva cama de fusta marcava el pas. Vestia de garibaldí. Tenia una veu fortíssima i quan cantava se'l sentia de molt lluny. Tenia una cabellera molt poblada, tota blanca, que li donava un aspecte venerable i simpàtic.

MOSSEN SERA.—Capellà beneitó que voltava per la ciutat el darrer terç del segle passat. Vivia de caritats i anava sempre molt brut i llardós. Acudia a totes les cases on sabia que hi havia un difunt per a resar-li un respons. La mainada i gent impietosa l'enganyaven, el feien anar a cases on no s'havia produït cap defunció, dient-li que hi havia un cos present. El pobre home no atenia raons i tant si hi havia un mort com no, resava les seves oracions al replà de l'escala si no li volien obrir la porta, i no se n'anava i no parava d'importunar fins que li havien fet una almoina. Diuen que patia d'orina i que portava una olla penjada a l'entrecuix dissimulada sota de la sotana i que en passar per algun carrer de poc trànsit aprofitava la poca animació per a buidar l'olla. Era la riota de la gent, que li feia mil befes. En certa ocasió el bisbe el cridà per a reconvenir-lo i li digué repetides vegades que era el desdoro de la clerecia. El pobre home, que no comprengué el significat del terme, deia a tothom: —Algú m'ha posat mal amb el bisbe i li ha dit que era jugador, puix que m'ha dit moltes vegades que jo era un dos d'oros.

Quant a l'origen del seu qualificatiu, es conta de dues maneres: Conten que per incapacitat no arribà a poder acabar els estudis i per tant no era capellà. Diuen també que en certa ocasió un mig parent seu tingué un alt càrrec en un Ministeri i que sense saber de qui es tractava, li féu concedir el títol de canonge; fins al punt de tenir el nomenament estès, per bé que no signat, i que en conèixer-se la nova per Barcelona corregué la veu de: Mossèn Joan Vallhonesta, serà canonge. Frase que el rodolar del temps originà el nom del pobre beneitó.

MOSSEN VILA.—Continuador de la beneiteria de Mossèn Serà. Era per demés menut i geperut. Feia a la catedral les mecàniques ingrates que cap altre sacerdot volia fer; entre d'altres, dir la missa de la una i passar pels ulls del poble la relíquia de santa Llúcia el dia de la festa. Aconsellava remeis per tota mena de malalties; per oposades que fossin, totes les guaria amb rosegons de pa ben sec i ceba ben coent.

L'Y ERA BO.—Era un beneitó que cantava la jota i la ballava al so d'un gros pandero. Vestia de deixes i anava sempre amb una roba molt folgada i baldera i amb un barret fort ensorrat fins a les orelles. Segons explicava a tothom, captant mantenia una colla de parents que vivien a la seva esquena i que li tenien fixada una quantitat mínima a recollir cada dia. Quan arribava al vespre i no havia recollit la suma que li exigien plorava com un infant i feia unes ganyotes molt còmiques que entendrien els vianants que li feien almoina, fins que reunia la suma que li tenien taxada. Cada diumenge anava a missa major a l'església de Sant Cugat del Rec i al bo i millor de la cerimònia infaliblement li queia el pandero a terra i produïa un estrèpit que excitava la riota dels feligresos. La caiguda del pandero era número obligat. El seu estrany nom era pres de la rescobla de la cantarella que usava per a la dansa, la qual repetia vegades i més vegades. Quant al significat de la tal rescobla, se'n conta una història delicada de transcriure. Mai no es cansava de dir que era de Barbastre i que la seva tia li pegava si no li portava els diners que ella volia.

EL SENYOR MOLINES.—Era un arrenca-queixals que voltava dalt d'una carretella els encants i llocs més cèntrics. Vestia de peça llarga, armilla blanca i barret de xicra, anava carregat d'anells i duia el pit ple de medalles, segons dir popular, comprades als Encants. Per atreure públic feia jocs de mans i venia diverses potingues per a guarir el mal de queixal i altres malalties. També venia sabó de treure taques.

EN GIRONA POBRE.—Era un impressor que es va trastocar i es posà a demanar almoina de manera vergonyant i a fer beneiteries. Voltava Rambla amunt i Rambla avall, proveït d'una grossa clau, amb la qual feia el gest propi de tancar una porta, i no parava de dir: —Apa, sortiu, que ja és hora; fora tothom, que tanco la Rambla. Vestia de deixes i anava sempre molt mudat, de manera ridícula i grotesca. Es deia Girona i per homonímia amb el potentat del mateix nom, es creia un personatge. Un dia es situà enmig de la via del tramvia, davant del carrer de la Petxina, i en acostar-se un tramvia i tocar la campaneta perquè s'apartés, el pobre beneit replicà que ell era l'amo de Barcelona, que el carrer era casa seva i que s'apartés el tramvia. El vehicle se li tirà al damunt, el va ferir, i d'aquella feta va morir a l'Hospital.

L'AMALIA BOJA. — Beneitona, que per dir-se Amàlia com la reina, es creia de rang reial. Anava sempre amb estrenyacaps i per pidolar estenia la mà i deia: —Doneu-me una noueta.



Mossèn Serà

BARCELONINS

PER JOAN AMADES

Sempre duia les mans sota del davantal quan no pidolava.

LA MARIETA ENFARINADA. — Beneitona que pretenia casar-se amb el rei. Per a agradar-li més, s'emblanquinava tota la cara amb farina o guix i la fesomia li prenia un aire tot extravagant. Vestia grotescament. La mainada la seguia i ella els empaitava i insultava. Fa ben pocs anys que encara voltava pel Raval.

EN SANDIL.—Era un revolucionari de cafè, més mentider que la mentida. Entenia en tot, ho sabia tot, havia estat a tot arreu i ho havia vist tot. Es tenia per ben assabentat de tots els secrets polítics i revolucionaris del temps turbulent de les bullangues en què vivia. Una vegada que en una taula de cafè parlaven d'ulleres de llarga vista, en Sandil va dir que en tenia una que des del mig de la Rambla es veia perfectament la gent que es passejaven per la plaça de Montserrat. Li van objectar que no era possible, perquè les muntanyes de Collcerola privaven que des de la Rambla es pogués veure la muntanya de Montserrat, i en Sandil contestà molt seriosament que per la seva ullera no hi havia res impossible, puix que feia una torta. Gallejava de tenir una gran partida d'homes a les seves ordres, disposats a tot. Una vegada que es preparava un gran cop revolucionari, alguns intervinents van voler saber què hi havia de veritat en aquella mentida, i van dir a en Sandil que els convenia posar-se en relació amb aquella massa. En Sandil els digué que la tenia concentrada en una casa de pagès que hi havia a les Hortes de Sant Bertran, si fa no fa on avui s'escau el carrer d'en Mata, casa en la que escassament cabien un centenar de persones. En Sandil cità els revolucionaris per anar a la casa indicada a mitja nit, puix que li semblà que no hi voldrien anar, car el lloc era aleshores molt desert i perillós; però els revolucionaris acceptaren i a l'hora indicada van sortir per la bretxa de Sant Pau i van acudir a la cita. En Sandil trucà a la casa, de dintre van preguntar qui hi havia, en Sandil va dir que era ell i de dintre van contestar: —A fer p... En Sandil, davant del fracàs, sense immutar-se va dir als qui l'acompanyaven: —Això és el sant i senya; ara sé que tots esperen les meves ordres. I durant molt de temps, quan hom volia engegar algú, deia que li aplicaria el sant i senya d'en Sandil.



L'Amàlia Boja

EN PALLOFA.—Era un ceguet que formava una cobla amb dues guitarres i un violí. Anava per les cases el dia del sant de l'amo o d'algun familiar a dedicar-li una tocada, en espera d'una gratificació. Era corrent que feta la humil serenada preguntés a la casa si coneixien algun veí del mateix nom, a fi de poder-li dedicar una tocada. En Pallofa tenia una fesomia d'aquelles indefinides, que la mateixa cara fan a quinze anys, que a vuitanta. Visqué molts anys i aconseguí tres generacions. Tothom sempre l'havia vist igual i la gent el creia encara més vell del que era, fins al punt de crear la frase ponderativa de vellesa ésser de la quinta d'en Pallofa.

EN SALADRIGUES.—Era un panxa-content, un tranquilàs del primer terç del segle passat, d'aquells que gaudeixen fent riure. Un diumenge al matí, als glacis de muralles del davant de les torres de Canaletes, posà a terra el barret de copa. Digué als passejants, que eren molts, puix que era lloc preferit per anar a prendre el sol el diumenge al matí, que se li havia escapat un lloro, damunt del qual havia pogut posar el barret, però que no sabia com fer-ho per agafar-lo sense que li fugís en alçar el barret. Reuní gran gentada; tothom hi deia la seva i quan els consells i les opinions sobre el procediment a seguir havien arribat al grau màxim, en Saladrigues alçà el barret i quedà al descobert una pila d'excrement; l'acudit produí grans riallades i tothom en parlà tant, fins al punt d'arribar a aplicar el nom de lloro als excrements.

Una altra vegada, un diumenge de capvespre, quan la Rambla estava més concorreguda, es situà davant de can Pau Lladre, al Pla de la Boqueria, i no parava de dir: —Jo no em moc d'aquí que no surti. Uns seus companys tractaven de disuadir-lo, però en Saladrigues no desdeia. La gent creia que esperava algú que sortís d'un lloc determinat per a garrotejar-lo, puix que anava proveït d'un gros garrot, amb el qual no parava de picar a terra. Es reuní gran gentada i quan al personatge li semblà, engegà un cosc com una casa i enmig de grans riallades de tothom digué —Ja ha sortit i ja ens en podem anar.

EN BERNAT XINXOLA.—Era un fuster que vivia al carrer del Carme, número 68. Durant un dels períodes de més activitat revolucionària, va ésser secretari de diverses Juntes i Comitès, els quals van dictar i imprimir crides i manifestos, al peu dels quals constava el nom pintoresc del secretari. El nom, per la seva estranyesa, es féu popular i, en Modest Urgell, el gran artista, de jove en va dibuixar una auca que va publicar l'imatger Antoni Bosc, de Barcelona, i Miquel Homs, de Girona, que va fer la delícia dels infants d'aquell temps i que encara hem conegut els que érem nois a primeries del present segle. Es d'advertir que el personatge de l'Auca no té res a veure amb el veritable Bernat Xinxola i que l'Urgell es servì d'aquest nom per a crear un personatge original, aprofitant-se de la gran popularitat del fuster revolucionari.

EN JAUME BABA. — Beneitó petit i rabassut, que sempre babejava, circumstància que l'obligava a haver de portar un pitet com els infants. Anava sempre molt net i endreçat i era constant concurrent a totes les processons que es celebraven a la nostra ciutat. Són en gran nombre el beneits populars barce-

lonins que han concorregut a la processó. Anava davant de tot, immediatament després de les trampes, i la seva presència era tan obligada pel nostre poble, que en el full de rengles que figura la processó del Corpus publicada pels voltants de l'any 1820, hi figura en Jaume Baba darrera de les trampes, i si no hi hagués figurat, la gent senzilla hauria tingut la representació del seguici per incompleta.

EN MORA.—Era un bastaix barceloní que feia el tràfec amb un menut ase molt enamoradís, tant, que un dia que passava per la plaça de Santa Maria, va veure un lletsó dalt del campanar, i li agafaren ganes de menjar-se'l i no hi va haver manera de fer-li donar una passa més i tot era mirar enlaire i bramar. En Mora, que no era gaire més savi que l'enamoradís del seu ase, dicidí pujar la bestiola dalt del campanar. Va posar una corda, des de dalt va lligar l'ase pel coll i el va estirar amunt, i no cal dir que a la primera estirada el va escanyar. L'ase treia un pam de llengua i en Mora tot cofoi creia que ho feia de tan adalerat que estava per poder menjar el lletsó, i quan es va adonar que l'havia escanyat, no en volgueu més de plors i desesperació, i segons diu la gent, d'aquesta facècia se'n derivà la comparança popular que hom aplica als enamoradissos.

Fer com l'ase d'en Mora
que de tot el que veu s'enamora.

No hem dit pas tot el que sobre els nostres tipus populars podríem dir, i no defugim de parlar-ne encara un altre dia.

JOAN AMADES

Escacs

Les mobilitzacions ordenades per tal que els homes aptes puguin lluitar al front per a vèncer el feixisme, han comportat naturalment que molts escaquistes s'hagin incorporat amb entusiasme, als rengles de l'Exèrcit de la República. Entre ells cal destacar el Campió de Catalunya els anys 1934-36, Angel Ribera; l'ex-Challenger al Campionat d'Espanya, Jaume Casas, i els actius dirigents de la Federació Catalana, Albadalejo, Vice-President primer; Montserrat, Secretari; i Salas, Vocal.

Però al costat dels mestres i els directius hi ha també els escaquistes anònims, els que militen en Clubs i Penyes i que duen el joc ciència entre el bagatge, per a practicar-lo quan hi ha un repòs en la lluita i aconseguir així un millorament de llurs intel·ligències.

A aquests lluitadors amb tremp suficient per a lliurar-se al parapet a l'esplai que els produeix un progrés espiritual, cal fer honor divulgant una enèdota que ens arriba. A determinat poble, uns quants soldats del Primer Batalló de Transmissions han constituït una Penya, que han anomenat "Els Allunyats" i han jugat el seu campionat. Per al primer lloc resultà un empat a sis punts, que calgué desfer, restant vencedor Aulina per haver guanyat per 4 punts contra 2 el matx final a sis partides.

Un característic final de Capablanca

En el torneig internacional jugat el mes darrer a París, que fou guanyat per Capablanca, aquest, en la seva partida contra Rossolimo, el seu adversari més perillós en el torneig, jugà el següent elegant final de partida:

21. Rc2!

Capablanca inicia la maniobra guanyadora amenaçant guanyar el Cavall per 22. Ta1 o Rc2.

21. ..... Tdb8

Preparant apoi al cavall.

22. Ta1 b3+

Si 22. ..., Cb6, 23. T×a6. i el peó b4 és perdut.

23. Rc1 Tb4

24. A×a6,

Recuperant el peó.

24. ..... Cb6

25. Rd2

Prevenint-se contra 25. ..., Cc4.

25. ..... e5

26. d×e5 Cc4+

27. Rc3! C×e5

Si 28. R×T, C×T+.

28. Tc5!

Capablanca rebutja el canvi de torres, les quals necessita per al cop decisiu, i evita que el cavall negre vagi a C6.

28. ..... Tb6

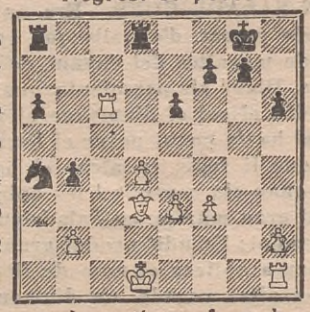
Aparentment iguala el joc, puix que si T×C, T×A, o bé si A —, T×T, però...

29. Ad3!!

I el negre abandona, puix que com a mínim perd una peça. En efecte: Si 29. ... T×T, 30. Tc8 mat; si 29. ..., Te8, 30. T×C, T×T, 31. Ta8+, Tb8, 32. T×T+, Te8, 33. T×T mat; si 29. ..., C×A, 30. T×T+, Rh7, 31. R×C i guanya.

ROSSOLIMO

Negres: 10 peces



Blanques: 9 peces

CAPABLANCA

Torneig internacional de Lodz

Un interessantíssim torneig internacional està acabant de jugar-se a la important ciutat polaca de Lodz. Els participants són: Tartakower, Frydman, Najdorf, Appel, Gerstenfeld, Regedzinski, Kolski i Sulik, de Polònia; Eliskases, d'Austria; Seitz, d'Alemanya; Steiner, d'Hongria; Pirc, de Iugoslàvia; Stahlberg, de Suècia; Petrov, de Letònia; Foltys, de Txecoslovàquia. També hi pren part la campiona del món, Miss Vera Menchik. Encara que no figura entre els participants cap de "les vedettes" mundials, presumptes candidats al títol —Capablanca, Euwe, Flohr, Fine, Reschewsky, i Keres—, tots els mestres en aquest torneig són de primer rengle, la lluita és competidíssima i la classificació de pronòstic molt arriscat. Després de la ronda vuitena, Pirc va en primer lloc amb 6 punts i mig i Eliskases el segueix amb sis.

Solució del problema n.º 1 de J. Paluzie i Lucena

Jugada clau: 1. Cd7, amenaça, 2. Ce5 mat, i 2. Tf2 mat. Si 1. ..., Tc5, 2. Ac4 mat. La bateria Ta3-Ad3 dominada per una Torre, dos alfils i la Dama negres, fa mat en aquesta variant perquè la defensa que efectua la Tc6 contra l'amenaça ocasiona clavada d'alfil, i intercepció de l'altre, i l'Ad3 en jugar a c4, intercepta una Torre i la Dama.

A remarcar que l'altra Torre de d8 esdevé interceptada per la jugada clau. Una esplèndida variant d'anul·lació de forces negres.

"Els tres que fan vent", d'Esplugues, han tramès la solució exacta.

FRANCESC NOVEJARQUE

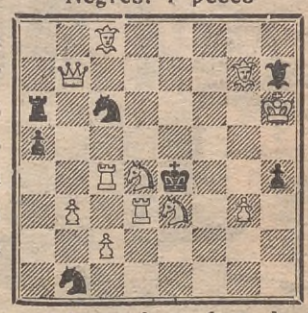
Un altre deixeble dels enyorats mestres Marín i Paluzie, valencià per neixença però català per adopció —viu a Barcelona de fa molts anys— és Francesc Novejarque, el qual s'ha destacat en el camp universal del problema per les seves idees brillants, i sobretot per la tècnica de construcció, les quals li han proporcionat nombroses distincions en concursos internacionals.

FRANCESC NOVEJARQUE

PRIMER PREMI

«Els Escacs a Catalunya» 1930-31

Negres: 7 peces



Blanques: 11 peces

MAT EN DUES

Imp. Rubí - Diputació, 204 - Telèfon 34307

Nosaltres aspirem... 5.000 MICROBIS CADA HORA!



En un bosc



En una vall alpina

EN CADA MEDALLÓ, EL NÚMERO DE MICROBIS PER METRE CÚBIC D'AIRE

UN higienista francès ha fet pública una estadística colpidora! Resulta, segons el treball d'aquest home de ciència, que els pobres mortals vivim de miracle. No n'hi ha prou amb totes les malvestats que els homes inventen per a fer-nos la vida impossible, que fins l'atmòsfera ens envolta del gran perill de la «mort lenta», segons frase del doctor autor del treball que ens ocupa. «Nosaltres aspirem 5.000 microbis cada hora!»—ha dit. «Aquesta és la xifra mitjana que engoleix un ciutadà modern. Nosaltres absorvim, per dia, un pes d'aire sis vegades més gran que els nostres aliments sòlids i líquids reunits»—ha afegit. I, a continuació, l'home de ciència ens assabenta que els agents de les malalties i de les infeccions de totes menes són, precisament, aquests microbis contra els quals, a l hora actual—constata—hom no fa res, pràcticament res...

A continuació, a base de les quantitats de microbis que aspirem en els diferents llocs que la vida ciutadana moderna comporta de visitar i romandre, treu aquest promedi de cinc mil microbis cada hora que aspirem els mortals, i conclou que per a desterrar del món aquesta plaga, cal que higienistes i urbanistes tendeixin, com a única mesura pràctica, a purificar l'aire en cada local, per mitjà de procediments molt més radicals que els emprats fins ara.

Tenen la paraula, doncs, higienistes i urbanistes!



En un pis



En un hospital



En una escola



Al "hall" d'una estació



En un "bar"



En un museu



En un gran magatzem



Al Saló de l'Automòbil



En un obrador de plumes